

การประเมินการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน
EVALUATION OF THE IMPLEMENTATION PROCESS OF THE DEVELOPMENT
ACCOUNTING SYSTEM OF COMMUNITY ENTERPRISES

นลพรรณ ท่าทราย

การประเมินการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการจัดการสาธารณะ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

EVALUATION OF THE IMPLEMENTATION PROCESS OF THE DEVELOPMENT
ACCOUNTING SYSTEM OF COMMUNITY ENTERPRISES

A Master's Project Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION
(Public Policy and Management)
Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2023

Copyright of Srinakharinwirot University

สารนิพนธ์

เรื่อง

การประเมินการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

ของ

นลพรรณ ทาทราย

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการจัดการสาธารณะ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์

ที่ปรึกษาหลัก

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชญาณ์ นักพูน)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกสินทร์ เตชะนิยม)

กรรมการ

(ดร.กัลยา แซ่อั้ง)

ชื่อเรื่อง	การประเมินการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน
ผู้วิจัย	นลพรรณ ท่าทราย
ปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2566
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีชญานันท์ นักพื่อน

การศึกษาค้นคว้าฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนและเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการแจกแบบสอบถาม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1. การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ เจ้าหน้าที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง จำนวน 3 ราย และ เจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 - 10 จำนวน 8 ราย และ 2. การแจกแบบสอบถาม ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด จำนวน 68 ราย จากนั้นผู้วิจัย ได้รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาทั้งหมดมาสังเคราะห์ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา จากผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีการรับรู้และความเข้าใจในแผนงาน/โครงการ ผ่านการประชุมทิศทางการปฏิบัติงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (Roadmap) และศึกษาคู่มือการปฏิบัติงานของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งโครงการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับภารกิจหลักของหน่วยงาน ในประเด็นเรื่องการสอนแนะนำการจัดทำบัญชี ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ที่สามารถปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ (Roadmap) ได้ทุกขั้นตอน อันประกอบด้วย 4 ขั้นตอน โดยเริ่มจากการกำหนดแผนงาน/โครงการ ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลางเป็นผู้รับผิดชอบหลัก และจัดให้มีการประชุมผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนลงปฏิบัติงานจริง นำไปสู่การนำแผนงาน/โครงการไปปฏิบัติ โดยมีสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดเป็นหน่วยปฏิบัติ ลงพื้นที่สอนแนะนำให้แก่วิสาหกิจชุมชน พร้อมกับมีการติดตามและประเมินผล โดยมีผู้รับผิดชอบ คือ หน่วยงานส่วนกลางและระดับภูมิภาค และในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานดังกล่าว เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกัน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานสำเร็จมากที่สุด และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน เจ้าหน้าที่ระดับภูมิภาคและเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด มีความคิดเห็นแตกต่างกัน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ระดับภูมิภาค มีความเห็นว่า ปัจจัยด้านการคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนเป้าหมาย เป็นอุปสรรคมากที่สุดต่อการดำเนินการ วิสาหกิจชุมชนบางแห่งไม่มีความพร้อมและไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม แต่เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า ปัจจัยด้านระยะเวลาในการสอนแนะนำการจัดทำบัญชี ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

คำสำคัญ : การประเมินการดำเนินงาน, วิสาหกิจชุมชน, ระบบบัญชี, กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

Title	EVALUATION OF THE IMPLEMENTATION PROCESS OF THE DEVELOPMENT ACCOUNTING SYSTEM OF COMMUNITY ENTERPRISES
Author	NONLAPHAN THASAI
Degree	MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION
Academic Year	2023
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Preechaya Nakfon

This research comprehensively examines the operational dynamics of accounting system development in community enterprises, exploring the underlying factors that impacted these operations. This study employed a mixed-methods approach, and data collection was facilitated through an examination of academic literature, in-depth interviews, and a questionnaire. The research employed two primary methods of data gathering: (1) in-depth interviews, involving three central Cooperative Auditing Department officials and officials from Cooperative Auditing Offices 1-10 (comprised of eight individuals); and (2) distribution of questionnaires to 68 officials from Provincial level agencies. The collected data was meticulously synthesized and analyzed descriptively. The findings revealed that officials demonstrated a heightened awareness and understanding of the outlined projects. This awareness was fostered through meetings outlining operational direction (Roadmap) of the Cooperative Auditing Department, supplemented by an in-depth study of the operational manual and aligned with the mission of the Cooperative Auditing Department. Officials can carry out work according to the plan at each of the four distinct steps: setting plans —wherein the Central Cooperative Auditing Department assumed a central role— followed by inter-agency meetings, rehearsals, on-site teaching and advising, project monitoring and evaluation, with the Provincial level agencies spearheading the operational unit. Regarding factors influencing these operations, there was a consensus among officials, emphasizing central agency support. This factor results in the most successful operations. Conversely, divergent opinions emerge on factors hindering operations, with regional officials citing challenges in selecting target community enterprises, emphasizing unpreparedness and reluctance to participate. In contrast, most provincial officials identify obstacles in the temporal constraints associated with accounting instruction periods.

Keyword : Assessment process, Community enterprise, Accounting system, Cooperative Auditing Department

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการดำเนินงานการประเมินการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนฉบับนี้ สามารถดำเนินการจนประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จากความอนุเคราะห์และสนับสนุนเป็นอย่างดีจากคณาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พร้อมด้วยอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชญาณ์ นักพ่อน ที่เป็นผู้คอยชี้แนะความรู้ ข้อคิด ให้ข้อแนะนำ และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ พี่ ๆ สำนักส่งเสริมพัฒนาการบัญชีและถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักงานตรวจบัญชีที่ 1 – 10 และ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด สำหรับที่สละเวลาให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถาม จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการศึกษาในประเด็นที่คล้ายคลึงกัน และในส่วนของคุณค่าทั้งหลายที่ได้รับจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบเป็นกตัญญูแก่เวทีแคบิศา มารดา และคณาจารย์ที่อบรมสั่งสอนรวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่าน

นลพรรณ ท่าทราย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามในการวิจัย	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.4.1 ขอบเขตด้านเวลา.....	6
1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	7
1.4.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง	7
1.4.4 ขอบเขตพื้นที่.....	7
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ.....	9
2.1.1 ความหมายและกระบวนการของนโยบายสาธารณะ.....	9
2.1.2 การนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	12

2.1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	15
2.2 แนวคิดการประเมินนโยบาย.....	21
2.2.1 ความหมายของการประเมิน.....	21
2.2.2 ความหมายและแนวคิดการประเมินนโยบาย.....	22
2.3 แนวคิดวิสาหกิจชุมชน.....	25
2.3.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน.....	25
2.3.2 ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน.....	26
2.3.3 ประเภทของวิสาหกิจชุมชน.....	26
2.3.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน.....	26
2.4 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาด้านระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน.....	27
2.4.1 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์.....	27
2.4.2 แนวทางการปฏิบัติเบื้องต้นเกี่ยวกับการเงินการบัญชีของวิสาหกิจชุมชน.....	28
2.4.3 การจัดทำบัญชี.....	29
2.4.4 ขั้นตอนการจัดทำรายงานทางการเงินของวิสาหกิจชุมชน.....	30
2.4.5 ขั้นตอนการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน.....	31
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	37
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	38
3.1 การออกแบบการวิจัย.....	38
3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง.....	38
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	39
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	40
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	41

บทที่ 4 ผลการวิจัย	42
4.1 การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน	42
4.1.1 การรับรู้ และความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน	42
4.1.2 การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน.....	46
4.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน	52
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	58
5.1 สรุปผลการวิจัย	58
5.1.1 การดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน	58
5.1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน.....	60
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	62
5.3 ข้อเสนอแนะ	63
5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	63
5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	64
5.3.3 ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป	64
บรรณานุกรม	65
ประวัติผู้เขียน.....	70

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านบัญชี ปีงบประมาณ 2562 - 2564	3
ตาราง 2 ผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านบัญชี ปีงบประมาณ 2562 – 2564 (ต่อ).....	4
ตาราง 3 ระดับความเข้าใจแผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน	43
ตาราง 4 ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน ประเด็นเรื่อง ความสอดคล้องแผนงาน/โครงการกับภารกิจหลักของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์.....	44
ตาราง 5 ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน ประเด็นเรื่อง ประโยชน์ของแผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน	45
ตาราง 6 รายละเอียดโครงการวิสาหกิจชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564	47
ตาราง 7 รายละเอียดโครงการวิสาหกิจชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565	48
ตาราง 8 รายละเอียดโครงการวิสาหกิจชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566	49
ตาราง 9 ความสามารถในการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน.....	52
ตาราง 10 ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน....	54
ตาราง 11 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน	56

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 ขั้นตอนของนโยบาย.....	11
ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการจัดทำรายงานทางการเงินของวิสาหกิจชุมชน.....	30
ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน.....	31
ภาพประกอบ 4 กรอบแนวคิด.....	37
ภาพประกอบ 5 สื่อออนไลน์สอนแนะการจัดบัญชีวิสาหกิจชุมชน.....	44

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีแนวทางการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน เปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่น ๆ ไม่ว่าจะภาคเอกชน หรือต่างประเทศเข้ามาลงทุนและทำกิจการได้อย่างเสรี มุ่งไปสู่การนำพาประเทศไทยเข้าไปอยู่ในยุคการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมและดิจิทัล ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยเกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีเงินหมุนเวียนในประเทศจำนวนมาก แต่ในทางกลับกันการพัฒนาที่มุ่งเน้นในภาคอุตสาหกรรมหรือทุนนิยมมากเกินไป อาจไม่ใช่แนวทางการพัฒนาประเทศให้ไปสู่ความยั่งยืน อีกทั้งสะท้อนปัญหาในอีกด้านหนึ่งของสังคมไทย กล่าวคือ ความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างสังคมเมืองกับชนบท เนื่องจากความเจริญที่เกิดขึ้นมักกระจุกตัวอยู่ในสังคมเมืองและในภาคอุตสาหกรรม ทั้งนี้ รัฐบาลไทยยังคงมุ่งเน้นการออกแบบนโยบายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ ที่เกิดขึ้นในสังคม พยายามให้เกิดการพัฒนาอย่างเท่าเทียม ส่งผลให้ประชาชนเกิดการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มเกษตรกร ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ชนบทซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้น้อย เป็นการพัฒนาด้านการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และการประกอบอาชีพของเกษตรกร ผ่านกลไกที่เรียกว่า “วิสาหกิจชุมชน” เกิดจากรวมตัวกันเพื่อประกอบกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ สร้างรายได้จากการนำเอาวัตถุดิบ ทรัพยากร และภูมิปัญญาของชุมชนมาสร้างสรรค์ เพิ่มมูลค่าให้ผลผลิตต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน โดยมุ่งเน้นใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับรากหญ้า (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2564) อย่างไรก็ตาม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่รัฐบาลต้องการให้วิสาหกิจชุมชนดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน รัฐบาลจึงให้การสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2562 ซึ่งมีการกล่าวถึงการส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2558) ผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนจดทะเบียนประกอบกิจการ ในรูปแบบนิติบุคคล เพื่อให้สามารถทำธุรกรรม หรือการถือครองทรัพย์สิน เพื่อใช้ในการประกอบกิจการของวิสาหกิจชุมชน รวมถึงปรับปรุงการยื่นภาษี จากกิจกรรมข้างต้น เป็นเสมือนการปูทางให้วิสาหกิจชุมชนเข้าขอรับบริการของรัฐ หรือโครงการส่งเสริมต่าง ๆ ที่หน่วยงานภาครัฐจัดทำขึ้นในมิติตามภารกิจงานของหน่วยงานตนเอง (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562)

แม้ว่ารัฐบาลไทยจะมีการออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และหลาย ๆ หน่วยงานพยายามออกนโยบาย เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชนในหลายมิติ เช่น การส่งเสริมด้านผลิตภัณฑ์ สร้างมูลค่าสินค้า สร้างอาชีพ ส่งเสริมการขายสินค้าด้วยเทคโนโลยี และการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ แต่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนยังคงมีจุดด้อยในเรื่อง การพัฒนาระบบบัญชี การจัดทำบัญชี หากขาดการจัดทำบัญชีอย่างเหมาะสมจะส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนไม่ทราบที่มาของรายได้ รายจ่าย หรือแม้การคำนวณต้นทุน - กำไรของสินค้า ซึ่งวิสาหกิจชุมชนในแต่พื้นที่มักจะมีปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ทั้งการรวบรวมข้อมูลฉบับที่ กบัญชีที่ไม่เป็นระบบ และไม่สามารถแสดงรายการต้นทุน - กำไรได้อย่างชัดเจน ขาดการคำนวณ ต้นทุนต่าง ๆ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ มักจะมุ่งสนใจไปที่การค้าขายและยอดขายมากกว่าการทำบัญชีให้ ถูกต้อง แม้ว่าค่าขายสินค้าได้ดี แต่ไม่ได้กำไร เพราะไม่รู้ต้นทุนที่แท้จริง (เกษศิณี รัตนพันธ์, 2564) ประกอบกับพิษทางเศรษฐกิจไทยที่ยังคงรุนแรง ส่งกระทบต่อกิจการของวิสาหกิจชุมชน ทำให้ขาดทุน ต้นทุนของวัตถุดิบที่เพิ่มขึ้น ขาดรายได้ในการเลี้ยงชีพและครอบครัว อีกทั้งได้รับแรงตอก ย้ำจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) วิสาหกิจชุมชนใน หลายแห่งรายได้ลดลงหรือไม่มีรายได้เลย ยอดขายและจำนวนลูกค้าที่ลดลง สภาพคล่องทาง การเงิน ในขณะที่ค่าใช้จ่ายยังคงเดิม ภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของ การดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชน แต่ถ้าหากวิสาหกิจชุมชนมีระบบบัญชีที่ถูกต้องเหมาะสม ระบบบัญชีมีประสิทธิภาพ มีการฉบับที่ กบัญชีอย่างเป็นระบบ จะทำให้วิสาหกิจชุมชนทราบถึง กระบวนการในการจัดเก็บและฉบับที่ กข้อมูลการค้าต่าง ๆ ต้นทุน - กำไร จำแนกประเภทแต่ละ รายการได้อย่างถูกต้อง นำไปสู่การจัดทำงบการเงิน เพื่อแสดงสถานะการดำเนินงานของวิสาหกิจ ชุมชน เกิดความโปร่งใสในการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นจะเห็นว่าการจัดทำบัญชีจะ ช่วยให้อวิสาหกิจชุมชนดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบและแข็งแกร่งมากขึ้น วิสาหกิจชุมชนสามารถ ตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจการในระยะยาว (ศิริพันธ์ จุริมาศ และคณะ, 2562, น. 115) ซึ่งการพัฒนาด้านระบบบัญชี เป็นทักษะเฉพาะทาง ที่จำเป็นต้องอาศัย หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาท ภารกิจ และทักษะเฉพาะด้านระบบบัญชีเข้ามาส่งเสริมและพัฒนา องค์ความรู้ด้านระบบบัญชีให้แก่วิสาหกิจชุมชน

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญของรัฐบาล เน้นเสริมสร้าง ความเข้มแข็ง ผลักดันแผนงานบูรณาการ พัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก สร้างสรรค์ต่อยอด สินค้าเกษตรให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มขึ้น สามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพและดำเนินธุรกิจ ได้อย่างมั่นคง เพื่อให้ชุมชนและเกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น แก้ไขปัญหาหนี้สินของประชาชน

และลดระดับช่องว่างความเหลื่อมล้ำของรายได้ของประชากร ดังนั้น การพัฒนาที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยการวางระบบบัญชีและการจัดทำบัญชีอย่างเหมาะสม ใช้เป็นเครื่องมือและนำข้อมูลทางการเงินในการควบคุมต้นทุนผลผลิต รายรับ รายจ่ายของกิจการ ทำให้ทราบผลการดำเนินงานของกิจการ สถานะทางการเงิน และความมั่นคงของกิจการ สามารถนำข้อมูลมาช่วยประกอบการวางแผนและตัดสินใจในการกำหนดราคาสินค้าและบริการอย่างสมเหตุสมผล เพื่อเป็นตัวช่วยให้วิสาหกิจชุมชนดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง (กลุ่มพัฒนาการบัญชีวิสาหกิจชุมชน, 2564, น. 2) ซึ่งการพัฒนาด้านระบบบัญชีเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนด้านระบบบัญชี ใช้กลไกทางบัญชีมาพัฒนาธุรกิจให้ดำเนินต่อไปได้ (มติชนออนไลน์, 2564) สอดคล้องกับภารกิจหลัก ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ทั้งในด้านการตรวจสอบบัญชี กำกับดูแลการสอบบัญชีสหกรณ์ ควบคุมคุณภาพการสอบบัญชีสหกรณ์ พัฒนาศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถให้แก่สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน ให้มีการจัดทำบัญชีด้วยความโปร่งใสปราศจากการทุจริต ตรวจสอบได้ รวดเร็ว และแม่นยำ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2565)

โดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีการจัดทำโครงการที่เกี่ยวกับภารกิจการพัฒนาด้านระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย ในปีงบประมาณ 2564 มีการดำเนินงานภายใต้ 2 โครงการ ได้แก่ 1. โครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความเป็นมืออาชีพ มีจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 390 แห่งทั่วประเทศ และ 2. โครงการยกระดับศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่และผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในการผลิตสินค้าชุมชน มีจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 1,500 แห่งทั่วประเทศ

ตาราง 1 ผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านบัญชี ปีงบประมาณ 2562 - 2564

ปีงบประมาณ	จำนวน เป้าหมาย	วิสาหกิจชุมชนสามารถทำบัญชีได้	
		ผลงาน (แห่ง)	ร้อยละของเป้าหมาย
โครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความเป็นมืออาชีพ			
2562	444	195	43.92
2563	444	183	41.22
2564	390	200	51.28

ตาราง 2 ผลการดำเนินของโครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านบัญชี ปีงบประมาณ 2562 – 2564 (ต่อ)

ปีงบประมาณ	จำนวน เป้าหมาย	วิสาหกิจชุมชนสามารถทำบัญชีได้	
		ผลงาน (แห่ง)	ร้อยละของเป้าหมาย
โครงการยกระดับศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่และผู้ประกอบการ/วิสาหกิจชุมชน ในการผลิตสินค้าชุมชน			
2564	1,500	439	29.27

ที่มา : กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2564

ในปีงบประมาณ 2565 มีการดำเนินงานภายใต้ 2 โครงการ ได้แก่ 1. โครงการยกระดับสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร มีการกำหนดจำนวนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 800 แห่งทั่วประเทศ และ 2. โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และมาตรฐานสินค้าเกษตรแปรรูป มีการกำหนดจำนวนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 200 แห่ง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านบัญชี ในปีงบประมาณ 2566 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มีการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีภายใต้ 2 โครงการ ได้แก่ 1. โครงการส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตร มีจำนวนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเป้าหมาย 154 แห่ง (จังหวัดละ 2 แห่ง) และ 2. โครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีจำนวนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเป้าหมาย 800 แห่ง ในแต่ละปี การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ผู้ปฏิบัติงานจะนำหลักวิชาการ และแนวทางการจัดทำบัญชีมาเป็นองค์ความรู้ ถ่ายทอด สอนแนะไปยังวิสาหกิจชุมชน ผ่านการลงพื้นที่เพื่อประเมินความพร้อม วางรูปแบบบัญชี วางระบบควบคุมภายใน สอนแนะบัญชีขั้นต้น งบทดลอง งบการเงิน ตามลำดับ และจัดทำแอปพลิเคชันสื่อออนไลน์ให้ความรู้ด้านบัญชี ส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน ดำเนินการจัดทำบัญชีได้อย่างถูกต้อง มีความรู้ความเข้าใจการบันทึบบัญชีในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น สามารถนำข้อมูลจากการทำบัญชีมาปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2565)

แผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จัดทำขึ้นในแต่ละปี มุ่งเน้นพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านระบบบัญชี เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนได้รับองค์ความรู้และมีความสามารถด้านการจัดทำบัญชี มีระบบควบคุมภายในที่ดี เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนและสมาชิกสามารถใช้ข้อมูลทางการเงินในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินโครงการดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์ กรมตรวจ

บัญชีสหกรณ์ มีการแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ส่วนตามโครงสร้างของหน่วยงาน ส่วนที่หนึ่ง กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง มีบทบาทในการวางแผน กำหนดแผนงาน และแนวทางการดำเนินงานในภาพรวม จัดประชุมซักซ้อมผู้ปฏิบัติงานโครงการกับสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 – 10 และ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด เพื่อมอบหมายแผนงาน/โครงการ ด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน และหารือ ตอบข้อซักถามเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงาน โดยจะเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการประเมินความพร้อมวิสาหกิจชุมชน การวางรูปแบบบัญชีและการวางระบบควบคุมภายใน สอนแนะและติดตาม ตลอดจนการประเมินและติดตามผล นอกจากนี้ ส่วนกลางจะเป็นฝ่ายสนับสนุนจัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติงาน สมุดบัญชี และเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี จัดสรรให้แก่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ทุกจังหวัด ส่วนที่สอง สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1-10 เป็นหน่วยงานระดับภูมิภาค ทำหน้าที่รับมอบแผนงานจากส่วนกลาง และวางแผนการปฏิบัติ ทำความเข้าใจแผนปฏิบัติงานและทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงานในการสอนแนะ และติดตามการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนให้แก่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด และติดตามประเมินผลวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเป้าหมายที่ผ่านการสอนแนะบัญชี และ ส่วนที่สาม สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ทุกจังหวัด เป็นหน่วยปฏิบัติ โดยจะรับมอบแผนงาน/โครงการ มาจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง มีผู้ปฏิบัติโครงการเป็นข้าราชการ พนักงานราชการ ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบบัญชี และจ้างเหมาบริการ (เจ้าหน้าที่โครงการ) เพื่อดำเนินการร่วมบูรณาการกับกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเป้าหมายร่วมกัน ประเมินความพร้อมวิสาหกิจชุมชน วางรูปแบบบัญชีและวางระบบควบคุมภายใน สอนแนะ ติดตามการจัดทำบัญชี ให้แก่วิสาหกิจชุมชนและสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ และจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานเสนอไปยังสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ระดับภูมิภาค และ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง ตามลำดับ (สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2565)

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า มีจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านระบบบัญชีจำนวนมาก ซึ่งวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ มักเป็นเพียงชาวบ้าน เกษตรกร และผู้สูงอายุ มีการจดบันทึกบัญชีด้วยมือ ความสามารถในการจัดทำบัญชีอยู่ในระดับปานกลาง วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มักจะบันทึกบัญชีได้เฉพาะสมุดเงินสด (รับ - จ่าย) สมุดบัญชีรายวันทั่วไป ใบเสร็จรับเงิน ใบเบิกเงิน ซึ่งยังขาดองค์ความรู้และทักษะอื่น ๆ ในการจัดทำบัญชี ทำให้บันทึกบัญชีผิดพลาด มักไม่ให้ความสำคัญกับการบันทึกบัญชีอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากมองว่า การทำบัญชีเป็นสิ่งที่ยุ่งยากและซับซ้อน เอกสาร/สมุดบัญชีมีหลายประเภท ผู้จัดทำบัญชีที่มีอายุมาก ต้องใช้

เวลาในการทำความเข้าใจกับการจัดทำบัญชี ผู้จัดทำบัญชีไม่มีเวลาพอที่จะบันทึกบัญชีครบทุกเล่ม เนื่องจาก บางวิสาหกิจชุมชนผู้จัดทำบัญชีมีหน้าที่รับผิดชอบหลายตำแหน่ง (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2565) และความสามารถใช้ข้อมูลทางการบัญชี วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จะใช้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของยอดเงินคงเหลือ ใช้พิจารณาค่าใช้จ่าย ในการดำเนินงานเพื่อควบคุมค่าใช้จ่าย และใช้พิจารณาการเคลื่อนไหวทางการเงินเพื่อดูความเปลี่ยนแปลง (ปฐมภรณ์ คำชื่น, 2560, น. 60 - 64) จากที่กล่าวมาข้างต้น อุปสรรคของการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน จะดำเนินการแก้ไขได้หรือไม่ จะสามารถพัฒนาศักยภาพด้านระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนได้หรือไม่ ส่วนหนึ่งมักจะขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด ในฐานะผู้ปฏิบัติงานของโครงการ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

1.2 คำถามในการวิจัย

1. การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน เป็นไปในลักษณะอย่างไร
2. ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2566 โดยจะทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือน มิถุนายน - สิงหาคม 2566

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. การประเมินการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศ โดยเป็นการประเมินกระบวนการหรือขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ตั้งแต่ขั้นตอนการสร้างการรับรู้ และความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน และขั้นตอนการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ภายใต้การปฏิบัติงานของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ระดับภูมิภาค และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด เพื่อศึกษาว่า เป็นไปในลักษณะอย่างไร

2. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศ ทั้งปัจจัยที่สนับสนุนต่อการดำเนินงาน ซึ่งช่วยให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามแผนงาน/โครงการที่กำหนดไว้ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ซึ่งเป็นปัญหาหรือข้อจำกัดที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้

1.4.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ให้บริการ (ภาครัฐ) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่ส่วนกลางของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ในฐานะผู้กำหนดแผนงาน/โครงการ
2. เจ้าหน้าที่ของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 – 10
3. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดทั่วประเทศ

1.4.4 ขอบเขตพื้นที่

การดำเนินงานพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศ 77 จังหวัด

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมิน หมายถึง กระบวนการพิจารณาคุณค่าให้กับสิ่งต่าง ๆ โดยนำผลจากการรวบรวมข้อมูลของสิ่งนั้น ๆ มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

การประเมินการดำเนินงาน หมายถึง การประเมินการขับเคลื่อนนโยบาย แผนงาน/โครงการ ในระดับปฏิบัติ โดยการประเมินกระบวนการหรือขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ตั้งแต่ขั้นตอนการสร้างการรับรู้ และความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน และขั้นตอนการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

ระบบบัญชี หมายถึง กระบวนการจัดเก็บข้อมูลทางการเงิน ในรูปแบบหลักฐานในการบันทึกบัญชี สมุดบัญชี ใบเสร็จ ใบกำกับภาษี รวมถึงเครื่องมือในการบันทึกบัญชีที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการดำเนินงาน และจัดทำรายงานด้านการเงิน

การพัฒนาาระบบบัญชี หมายถึง การจัดทำระบบบัญชี ให้เป็นรูปแบบที่เข้าใจง่าย มีความเป็นระบบ สามารถนำข้อมูลทางบัญชีได้อย่างถูกต้อง และนำไปต่อยอดใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชน ที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ดำเนินการโดยกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีการดำเนินวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันเพื่อประกอบกิจการ นำไปสู่การสร้างรายได้ในชุมชน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อนำผลการงานวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการกำกับ ดูแล และสอนแนะการจัดทำบัญชีให้แก่วิสาหกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. เพื่อให้ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผน และตัดสินใจเกี่ยวกับการนำโครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ “การประเมินการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน” ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามข้อดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ
- 2.2 แนวคิดการประเมินนโยบาย
- 2.3 แนวคิดวิสาหกิจชุมชน
- 2.4 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาด้านระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

2.1.1 ความหมายและกระบวนการของนโยบายสาธารณะ

Davis Easton (อ้างถึงใน ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2555) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ คือ การจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าอย่างถูกต้องตามกฎหมายให้กับสังคมส่วนรวม ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ งบประมาณ ทรัพยากรธรรมชาติ และอื่น ๆ โดยบุคคลหรือองค์กรที่มีอำนาจตามกฎหมายในการจัดสรรสิ่งเหล่านี้ คือ รัฐบาล ซึ่งการที่รัฐบาลเลือกกระทำหรือไม่เลือกที่จะกระทำ ย่อมก่อให้เกิดผลต่อการแจกแจงสิ่งต่าง ๆ ให้แก่สังคม

James Anderson (อ้างถึงใน ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2555) ให้นิยามนโยบายสาธารณะว่าเป็นแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งนโยบายสาธารณะจะเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ อย่างน้อย 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก ต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจที่จะกระทำหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และประการที่สอง ต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งใดก็ตามที่รัฐบาลกระทำการ หรืองดเว้นมิให้กระทำการตามที่ได้ตัดสินใจตามประการแรก

Ira Sharkansky (อ้างถึงใน ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2555) ได้ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะว่า หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลกระทำ ซึ่งจะครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชน เช่น การศึกษา สวัสดิการสาธารณะ การคมนาคมขนส่ง
2. การออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย

3. การจัดงานฉลองเนื่องในวาระสำคัญที่เป็นสัญลักษณ์ของประเทศ
4. การควบคุมกระบวนการกำหนดนโยบายหรือการกระทำทางการเมืองอื่น ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงวิธีการเสนอร่างกฎหมาย การแก้ไขรัฐธรรมนูญ การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต และการตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศอื่น

ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์ (2555) ได้กล่าวสรุปว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง การตัดสินใจของรัฐบาลในการเลือกแนวทางที่พึงประสงค์ เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล โดยมุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหา ป้องกันปัญหา รวมทั้ง ให้เกิดสภาพการณ์ที่พึงประสงค์ขึ้นในสังคม

ปิยะนุช เงินคล้าย (2562) ได้กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำ ภายใต้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยกำหนดให้เป็นหลักการ แผนงาน หรือ โครงการ เพื่อประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

ทินพันธุ์ นาคะตะ (อ้างถึงใน ปิยะนุช เงินคล้าย, 2562) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางหรือโครงการที่สำคัญ ที่รัฐบาลต้องจัดให้มีขึ้น ด้วยการกำหนดเป้าหมายและวิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุในสิ่งที่ต้องการ

พระมหาจิตนเรศ ศรีปะโค (2555) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ คือ ภารกิจที่รัฐบาลจะกระทำหรือจะงดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อสร้างค่านิยมใหม่หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนให้เป็นไปตามแนวที่รัฐกำหนด

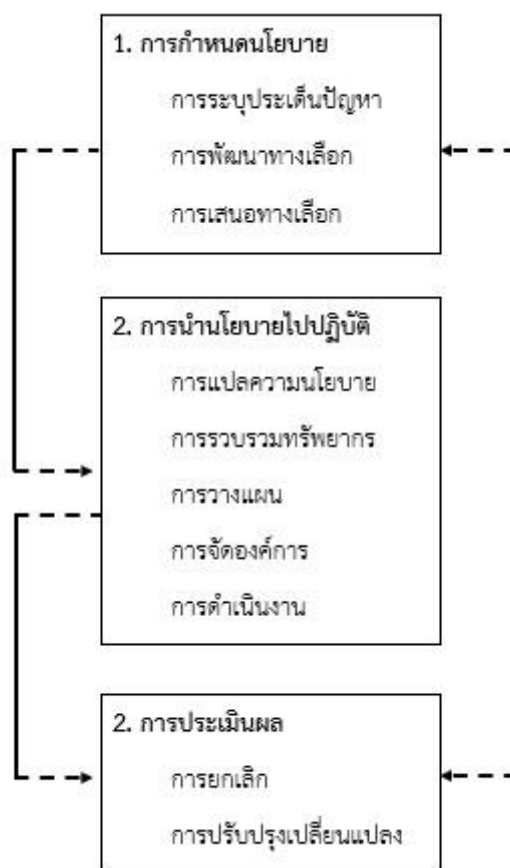
ศุภชัย ยาวประภาษ (2533) นิยามคำว่า นโยบายสาธารณะ ว่า เป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล ซึ่งรวมถึงกิจกรรมในอดีตที่ผ่านมา กิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน และกิจกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์ (2555) ได้สรุปเกี่ยวกับกระบวนการของนโยบายสาธารณะ ว่า กระบวนการของนโยบายสาธารณะ เริ่มจากการกำหนดระเบียบวาระ ซึ่งเป็นสภาพการณ์ที่เกิดปัญหาหรือปัญหาสาธารณะ หรือการสร้างสถานการณ์ที่จะทำให้มีการกำหนดนโยบายขึ้นในสังคม และปัญหาสาธารณะหรือสถานการณ์ดังกล่าวเป็นที่รับรู้ของประชาชนทั่วไป รวมถึงผู้กำหนดนโยบาย ทำให้มีการกำหนดนโยบายสาธารณะมาเพื่อแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจเพื่อทางเลือกที่นำไปใช้แก้ไขปัญหา มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ และมีการประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบาย ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งผลกล่าวจะถูกนำมาใช้เป็นข้อพิจารณาในการปรับปรุงนโยบายต่อไป ทำให้อาจมีการเปลี่ยนนโยบายหรือยุตินโยบายสาธารณะ

มยุรี อนุมานราชธน (อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวประภาษ และปิยากร หวังมหาพร, 2552) แบ่งกระบวนการของนโยบายออกเป็น 9 ขั้นตอน ได้แก่ การก่อตัวของประเด็นปัญหา การกลั่นกรองประเด็นปัญหา การนิยามประเด็นปัญหา การพยากรณ์ การกำหนดวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์ทางเลือก การนำนโยบาย ไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบาย และการสืบต่อและยุตินโยบาย

สมบัติ อำนวยวงศ์ (อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวประภาษ และปิยากร หวังมหาพร, 2552) แบ่งกระบวนการของนโยบายสาธารณะออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การก่อรูปของนโยบาย การกำหนดทางเลือกและการตัดสินใจ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย

ศุภชัย ยาวประภาษ (2533) ได้แบ่งขั้นตอนของนโยบาย ออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ขั้นตอนแรก คือ การกำหนดนโยบาย ขั้นตอนที่สอง คือ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และขั้นตอนที่สาม คือ การประเมินผลนโยบาย

ภาพประกอบ 1 ขั้นตอนของนโยบาย

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความหมายและกระบวนการของนโยบายสาธารณะ สามารถสรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทาง แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกกระทำหรืองดเว้น ที่เป็นการแก้ไขปัญหา และจัดสรรสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการให้แก่สังคมส่วนรวม โดยกระบวนการของนโยบายสาธารณะแบ่งออกเป็นหัวข้อหลัก ๆ คือ 1. การกำหนดนโยบาย 2. การนำนโยบายไปปฏิบัติ และ 3. การประเมินผลนโยบาย ซึ่งการศึกษาในวิจัยฉบับนี้จะมุ่งศึกษาไปที่ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.1.2 การนำนโยบายไปปฏิบัติ

Pressman and Wildavsky (อ้างถึงใน วชิรวัชร งามละม่อม, ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายกับวัตถุประสงค์ที่มีการกำหนดไว้ก่อนหน้า เป็นการกระทำหรือการดำเนินการทั้งหลายที่มุ่งให้ผลเกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ และสามารถกล่าวอีกนัยหนึ่ง การนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ ความสามารถในการจัดการและประสานสิ่งที่จะกระทำให้เกิดผลในลักษณะลูกโซ่ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล

Eugene Bardach (อ้างถึงใน วชิรวัชร งามละม่อม, ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการ กลยุทธ์ที่แสดงการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผลประโยชน์ทั้งหลาย ที่จะต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งการบรรลุเป้าหมายของกลุ่มตน

พระมหาจิตินเรศ ศรีปะโค (2555) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่สัมพันธ์กับขั้นตอนของการกำหนดนโยบายสาธารณะ เมื่อนโยบายได้รับอนุมัติและประกาศใช้ในลักษณะต่าง ๆ นโยบายนั้นจะสามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้หรือไม่ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ หากนโยบายบรรลุผลสำเร็จย่อมจะสะท้อนให้เห็นถึงการตัดสินใจกำหนดนโยบายที่ถูกต้อง เหมาะสม เกิดผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในสังคมส่วนรวม

วรเดช จันทรศร (2551) กล่าวว่า การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ เป็นความเกี่ยวข้องกับความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งหมดสามารถบรรลุผลตามนโยบายที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 ฝ่าย ดังนี้

1. ฝ่ายการเมือง ครอบคลุมถึง ฝ่ายรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี ซึ่งสองสถาบันเหล่านี้มีความสำคัญในการกำหนดขอบเขตในการนำนโยบายไปปฏิบัติ อาจทำได้โดยการออกกฎหมาย การกำหนดขึ้นเป็นมติของคณะรัฐมนตรี การออกกฎกระทรวง หรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

2. ระบบราชการ หมายถึง หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ถือว่าเป็นองค์กรที่สำคัญที่สุด ทั้งในกระบวนการของการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย ระบบราชการมีบทบาทสำคัญในฐานะ ผู้กำหนดนโยบาย เนื่องจากเป็นทั้งผู้เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และป้อนข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่ฝ่ายการเมือง และในส่วนของขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้รับผิดชอบหลักของขั้นตอนนี้คือระบบราชการ ทุกหน่วยงานจะหวนหาแผนโครงการในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบ และจะพยายามขยายขอบเขตของภารกิจของตนให้กว้างขึ้นตามโอกาส

3. ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐ ในฐานะผู้ปฏิบัติงานมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ความเกี่ยวข้องของข้าราชการในการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจแบ่งได้หลายระดับ เช่น ในฐานะผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน ในฐานะผู้บริหารโครงการ และในฐานะผู้ให้บริการ ซึ่งข้าราชการในฐานะผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้รับบริการ (ประชาชน) หรือกลุ่มผลประโยชน์จากนโยบายโดยตรงและอย่างใกล้ชิด

4. ผู้รับผลจากนโยบาย ได้แก่ ผู้รับบริการ ผู้รับผลประโยชน์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ของบุคคล หรือ กลุ่ม บทบาทของผู้รับนโยบาย อาจมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อการเรียกร้อง การคัดค้าน การสนับสนุนด้วยวิธีการลงประชามติ หรือการทำประชามติ สำหรับการต่อรองกับฝ่ายการเมืองหรือระบบราชการ มักจะเกิดขึ้นในกรณีที่นโยบายส่งผลกระทบต่อผู้รับผลจากนโยบาย กระทำการต่าง ๆ เพื่อให้มีการปรับแก้ หรือ การยุตินโยบาย

Berman (อ้างถึงใน วรเดช จันทรสร, 2556, น. 32 - 33) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1. ขั้นตอนระดับมหภาค (Macro) และ 2. ขั้นตอนระดับจุลภาค (Micro)

1. ขั้นตอนของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในระดับมหภาค (Macro)

1.1 ขั้นตอนการแปลงนโยบาย

เมื่อฝ่ายการเมืองมีการกำหนดนโยบายออกมาในรูปของกฎหมาย มติ คณะรัฐมนตรี กฎกระทรวง หรือระเบียบข้อบังคับ ต่าง ๆ แล้ว หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ในฐานะผู้รับผิดชอบหลักจะต้องแปลงนโยบายนั้นออกมา ในรูปของแนวทางการปฏิบัติงาน แผนงาน หรือโครงการ โดยที่การแปลงนโยบายจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มิเช่นนั้นอาจส่งผลกระทบต่อให้นโยบายดังกล่าวล้มเหลว

1.2 ขั้นตอนการยอมรับ

หากเมื่อมีการแปลงนโยบายออกมาแล้ว ในขั้นตอนต่อไปคือการทำให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นยอมรับแนวทาง แผนงาน โครงการ หรือผลของการแปลงนโยบายนั้นไปปฏิบัติต่อไป ซึ่งขั้นตอนนี้ หน่วยงานราชการส่วนกลางจะสามารถทำให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นยอมรับและจัดทำโครงการสนองนโยบายที่ส่วนราชการวางไว้ได้นั้น ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ลักษณะของหน่วยงานท้องถิ่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม และการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น

2. ขั้นตอนของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในระดับจุลภาค (Micro)

2.1 ขั้นตอนการระดมพลัง

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของหน่วยงานระดับท้องถิ่น โดยจะดำเนินการผ่าน 2 กิจกรรมหลัก คือ การพิจารณารับนโยบาย และการแสวงหาความสนับสนุน ในกิจกรรมการพิจารณารับนโยบาย หน่วยงานท้องถิ่นจะพิจารณาว่า นโยบายที่ได้มาจากหน่วยงานส่วนกลางมีความเหมาะสม มีความสำคัญเร่งด่วน ตรงตามเป้าหมายของหน่วยงานและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นหรือไม่ และในกิจกรรมที่สอง การแสวงหาความสนับสนุนจากสมาชิกในหน่วยงาน ตลอดจนบุคคลสำคัญหรือองค์กรอื่น ๆ ในท้องถิ่น เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในท้องถิ่นร่วมกันออกแบบ หรือกำหนดโครงการของท้องถิ่น จะส่งผลดี ทำให้นโยบายสำเร็จและเกิดความต่อเนื่องในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ

ขั้นตอนนี้จะครอบคลุมถึงกระบวนการในการปรับเปลี่ยนโครงการที่ได้มีการยอมรับแล้ว สู่การนำไปปฏิบัติจริง ทั้งนี้ภายใต้สภาพแวดล้อมของหน่วยงานท้องถิ่นมีความแตกต่างกันออกไป และเพื่อให้การปฏิบัติสามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่น มักจะเกิดการปรับตัวเข้าหาซึ่งกันและกัน ระหว่างนโยบายของรัฐบาลกลางกับการปฏิบัตินโยบายโดยหน่วยงานระดับท้องถิ่น

2.3 ขั้นตอนการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง

ผู้บริหารในระดับท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้ชักจูงให้ผู้ปฏิบัติเห็นถึงความสำคัญของนโยบายดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และหาทางแปลงนโยบายนั้นให้เป็นภารกิจประจำวันของผู้ปฏิบัติไปโดยตลอด และในส่วนของผู้ปฏิบัติเองต้องพร้อมและมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามนโยบายนั้นอย่างถาวร สร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง ความสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ในระยะยาว

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ สามารถสรุปได้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำทรัพยากรไปบริหารจัดการ ให้เกิดการดำเนินงานตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเป็นกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแสดงทางการเมืองทั้งหมด 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายการเมือง ระบบราชการ ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้รับผลของนโยบายหรือผู้รับบริการ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นการศึกษาในส่วนของขั้นตอนของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในระดับจุลภาค (Micro)

2.1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ

Randall B. Ripley and Grace A. Franklin (อ้างถึงใน จุมพล หนิมพานิช, 2554) ได้เสนอแนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จและความล้มเหลวจะมีลักษณะอย่างไร แบ่งออกเป็น 3 แนวทาง

แนวทางที่ 1 ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถวัดได้จากระดับความร่วมมือของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติกับผู้ออกคำสั่งหรือผู้กำหนดนโยบาย

แนวทางที่ 2 ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถพิจารณาได้จากเงื่อนไขที่ว่าได้มีการบรรลุผลการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ตามภาระหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ด้วยความราบรื่น ปราศจากปัญหา

แนวทางที่ 3 ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถพิจารณาได้จากการที่นโยบายนั้นได้ก่อให้เกิดผลลัพธ์ในระยะสั้น (Outcome) หรือระยะยาว ขณะเดียวกันได้เกิดกระทบ (Impacts) ตามที่คาดไว้หรือไม่

L.G. Gunn (อ้างถึงใน จุมพล หนิมพานิช, 2554) ได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติสมบูรณ์ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัย 10 ประการ ได้แก่ ปัจจัยที่อยู่นอกการควบคุมของผู้บริหาร ทรัพยากรและเวลาที่พอเพียง การผสมผสานของทรัพยากรนโยบายที่นำไปปฏิบัติควรอยู่บนฐานของแนวคิดทฤษฎี สาเหตุ และผลที่มีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ความสัมพันธ์เชิงพึ่งพา ความเข้าใจและการเห็นด้วยในวัตถุประสงค์และเป้าหมาย งานที่ได้รับต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน การสื่อสารและการประสานงาน และการปราศจากการต่อต้านคำสั่ง

Sabatier and Mazmanian (อ้างถึงใน ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2555) กล่าวว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายให้ชัดเจน จนสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายได้ตามที่คาดหวัง ประกอบกับ การมีทรัพยากรที่เพียงพอ การสร้างทีมงานเพื่อการ

ปฏิบัติ การติดตามงานในระดับพื้นที่ การมอบหมายงานให้กับหน่วยงานเพื่อนำไปสู่การประสานงาน การกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ การตัดสินใจของหน่วยงาน ล้วนมีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

Helen M. Ingram and Dean E. Mann (อ้างถึงใน วรเดช จันทรศร, 2548) ได้สรุปไว้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ความขัดแย้งของกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง ความต้องการของสังคม นโยบายแต่ละอย่างอาจมีข้อดีข้อเสียต่างกัน ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ของนโยบายหนึ่งกับนโยบายอื่น ๆ และการกำหนดขอบเขตของปัญหาและวัตถุประสงค์ที่ไม่ชัดเจน

Bardach (อ้างถึงใน วรเดช จันทรศร, 2548) กล่าวว่า การวัดความล้มเหลวของนโยบายสามารถมองได้ 3 มิติ ดังนี้ 1. ความสามารถในการบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 2. การนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดความล่าช้า และ 3. การใช้งบประมาณในการดำเนินงานเกิดที่กำหนด

ศุภชัย ยาวประภาษ (2533) ได้กล่าวถึง ปัจจัยหลายประการที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้

1. ลักษณะของนโยบายนั้น ๆ

ลักษณะบางประการของนโยบายที่ส่วนในการกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายไม่ว่าจะเป็น ประเภทของนโยบาย ผลประโยชน์ของนโยบาย ความสอดคล้องกับค่านิยม ประสบการณ์ที่ผ่าน ความต้องการจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบาย ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และคุณภาพของการควบคุมและการประเมินนโยบาย

2. วัตถุประสงค์ของนโยบาย

ตัวบ่งชี้ที่จะแสดงถึงเป้าหมายของนโยบายเป็นองค์ประกอบที่นำไปสู่ความสำเร็จของนโยบาย ประกอบด้วย ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องกัน ดัชนีชี้ความสำเร็จของนโยบาย และความเที่ยงตรงของข่าวสารที่มีไปยังผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

3. ความเป็นไปได้ทางการเมือง

สิ่งแวดล้อมทางการเมือง ได้แก่ การเจรจาต่อรองระหว่างรัฐบาลกับเอกชน ความสนับสนุนจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผลกระทบของนโยบายที่มีต่อกลุ่มที่มีอิทธิพล การสนับสนุนจากสื่อมวลชน และการสนับสนุนจากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง สิ่งเหล่านี้เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อความเป็นไปได้ของนโยบายนั้น ๆ

4. ความเป็นไปได้ทางเทคโนโลยี

ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นเร็วมาก และมักจะส่งผลกระทบต่อสำคัญต่อการปฏิบัตินโยบายต่าง ๆ ลักษณะต่าง ๆ ต่อไปนี้จึงเป็นลักษณะที่ควรให้ความสนใจ ได้แก่ การร่างนโยบาย ข้อเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ทฤษฎีที่เชื่อถือได้

5. ความพอเพียงของทรัพยากร

ปัจจัยด้านทรัพยากร ประกอบด้วย เงินทุน กำลังและคุณภาพของบุคลากร ปัจจัยด้านการบริการ

6. ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

โครงสร้างของหน่วยงาน ประเภทของหน่วยงาน ลำดับชั้นบังคับบัญชา ความสามารถของผู้นำ ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย และลำดับชั้นการสื่อสารแบบเปิด ล้วนมีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

7. ทศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

นโยบายบางเรื่องจัดอยู่ในประเภทที่ผู้ปฏิบัติไม่มีผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง นโยบายเหล่านี้อาจจะนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ไม่บิดเบือน ซึ่งตรงกันข้ามกับนโยบายที่ขัดกับความรู้สึกพื้นฐาน หรือผลประโยชน์ของผู้ปฏิบัติ นโยบายประเภทนี้ผู้ปฏิบัติจะไม่เต็มใจที่จะทำ และอาจบิดเบือนไปในทางที่ต้องการ ทั้งนี้ การที่นโยบายจะสำเร็จหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้ปฏิบัติด้วย

8. กลไกภายในหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

กลไกภายในหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วย จำนวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวนจุดตัดสินใจ ความสัมพันธ์ดั้งเดิม และการแทรกแซงของหน่วยงานระดับบน

ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์ (2555) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ระดับความร่วมมือระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ความพอเพียงของทรัพยากรที่หน่วยงานที่มอบหมายนโยบายจะจัดสรรให้กับพื้นที่หน่วยปฏิบัติ และการประสานงานของหน่วยงาน

กล้า ทองขาว (อ้างถึงใน วชิรวัชร งามละม่อม, ม.ป.ป.) ได้สรุปเกี่ยวกับ ปัจจัยกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปี 6 ประการ มีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยด้านข้อความนโยบาย หมายถึง ข่าวดสารของนโยบายที่ระบุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายนโยบาย หรือมาตรฐานของนโยบายและแผนงาน ระบุองค์กรที่รับผิดชอบ ขอบข่ายของนโยบายครอบคลุมถึงระเบียบวิธีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล หากข้อความของนโยบายมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ โอกาสที่การนำนโยบายไปปฏิบัติจะสำเร็จนั้นจะมีมาก แต่หากข้อความดังกล่าว มีความไม่ชัดเจน ขัดแย้งกัน อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจและกลุ่มหลากหลายในสังคม นโยบายจำเป็นต้องได้รับการเห็นชอบจากผู้มีอำนาจ หากนโยบายใด ๆ ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำทุก ๆ ระดับ โอกาสที่นโยบายจะประสบผลสำเร็จจะมีความเป็นไปได้สูง

3. ปัจจัยด้านศักยภาพของความสามารถขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยพิจารณาจากลักษณะสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ เช่น การมีโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ความรู้ความสามารถและทักษะของทีมงาน ความสามารถและประสบการณ์ของผู้นำองค์กร ระบบข้อมูลข่าวสาร ความพอเพียงของทรัพยากรทางการเงิน อุปกรณ์การบริหาร เป็นต้น

4. ปัจจัยด้านจิตสำนึกของผู้ปฏิบัตินโยบาย ความนึกคิดและทัศนคติต่อนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติของบุคคลระดับปฏิบัติการ หากผู้ปฏิบัติไม่เข้าใจหรือสงสัย เช่น สงสัยในวัตถุประสงค์ หรือวิธีการดำเนินงาน สงสัยว่าความต้องการที่แท้จริงของผู้กำหนดนโยบายคืออะไร รวมถึงความไม่มั่นใจ ขาดความไว้วางใจต่อนโยบาย จะมีผลกระทบต่อความสำเร็จของนโยบาย แต่ในทางกลับกัน หากผู้ปฏิบัติมีความรู้ความเข้าใจ ตั้งใจจริง ทุ่มเทต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยอาจจะเข้าไปมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางปฏิบัติตามความเหมาะสม ตามสถานการณ์แห่งความเป็นจริงจะส่งผลให้นโยบายบรรลุผล

5. ปัจจัยด้านผู้นำคนสำคัญ เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งในฐานะผู้ที่มีส่วนริเริ่มนโยบาย ผู้นำมักจะต้องแสดงบทบาทผลักดันนโยบายให้ได้รับการประกาศใช้ จะประสานความพยายามของบุคคลและองค์กรที่ร่วมกันรับผิดชอบในขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ คอยเป็นคนไกล่เกลี่ย ประนีประนอมปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนถึงตัวผู้นำ แสดงให้ทุกฝ่ายได้เห็นความสำคัญของนโยบายที่จะนำไปปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเชื่อถือ เชื่อมมั่น มีความตั้งใจจริงในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมาย

6. ปัจจัยด้านการกำกับตรวจสอบประเมินผล และการให้แรงเสริมแก่ผู้ปฏิบัติการนำนโยบายไปปฏิบัติจำเป็นต้องมีระบบการกำกับ การตรวจสอบ การปฏิบัติงานของบุคลากร

และองค์กรที่รับผิดชอบ เพื่อมุ่งที่จะให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารนโยบาย และป้องกันการบิดเบือนเป้าหมายและการหันเหทรัพยากรไปใช้ในทางที่ผิด สำหรับการประเมินผลอย่างเป็นระบบ จะสามารถสะท้อนปัญหาในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ทุกชั้นตอน สามารถนำผลการประเมินไปแก้ไขและปรับปรุงวิธีการปฏิบัติเพื่อให้นโยบายบรรลุผลได้

Donald S. Van Meter and Carl E. Van Horn (1975) ได้เสนอตัวแบบกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างนโยบาย และ ผลการดำเนินนโยบาย ประกอบด้วย 6 ปัจจัย

1. มาตรฐานนโยบายและวัตถุประสงค์ (Policy Standards and Objectives) เป็นปัจจัยแรกที่กำหนดผลการดำเนินนโยบาย และการระบุตัวชี้วัดของผลการดำเนินนโยบาย คือ ต้องเข้าใจมาตรฐานของนโยบายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ซึ่งจะอธิบายถึงเป้าหมายในการตัดสินใจเลือกนโยบาย โดยทั่วไปจะมีเขียนไว้ในกฎหมายหรือกฎระเบียบของการดำเนินโครงการหรือแผนงานที่จะถูกประเมิน เพื่อให้มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของโครงการหรือแผนงานชัดเจนและเจาะจง การทำให้แน่ใจว่าการดำเนินนโยบายให้ประสบความสำเร็จจะต้องมีการกำหนดปริมาณงาน ระบุคนงาน และความก้าวหน้าของโครงการ โครงการจะต้องไม่กว้าง ไม่ซับซ้อน และเป้าหมายและวัตถุประสงค์จะต้องถูกกำหนดให้สามารถวัดได้ ผู้กำหนดนโยบายจะต้องกำหนดมาตรฐานและวัตถุประสงค์ และระบุไว้ในเอกสารแผนงานหรือโครงการ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับเข้าใจอย่างเดียวกัน ว่าต้องปฏิบัติงานอย่างไร

2. ทรัพยากรนโยบาย ทรัพยากรทำให้การบริหารงานเกิดความสะดวกรวดสบายมากขึ้น ประกอบด้วย งบประมาณ แรงจูงใจในโครงการ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล งบประมาณ ผู้ปฏิบัติ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และสารสนเทศที่นำมาใช้ในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะต้องมีความเพียงพอและมีคุณภาพตามที่ต้องการ

3. การติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กรและกิจกรรมการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Interorganizational Communication and Enforcement Activities) ผู้ปฏิบัตินโยบายที่รับผิดชอบต้องเข้าใจมาตรฐานและวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น ๆ สิ่งที่เป็นจำเป็นต้องมีมาตรฐานที่ชัดเจน มีความแม่นยำเที่ยงตรงของการติดต่อสื่อสารและสอดคล้องต่อผู้ปฏิบัตินโยบาย ซึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติจะไม่ประสบความสำเร็จได้ หากมาตรฐานและวัตถุประสงค์ขาดความชัดเจน ผู้ปฏิบัตินโยบายไม่เข้าใจมาตรฐาน วัตถุประสงค์ของนโยบาย และสิ่งที่คาดหวัง การติดต่อสื่อสารภายในองค์กรระหว่างองค์กร มีความซับซ้อนและมีกระบวนการที่ยุ่งยาก

ในการสื่อสารจากบนลงล่างในองค์กร หรือจากองค์กรหนึ่งไปยังองค์กรหนึ่ง ผู้สื่อสารอาจจะบิดเบือนโดยตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจ ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องเพิ่มความชัดเจนของมาตรฐานและวัตถุประสงค์ ความเที่ยงตรง ความสอดคล้อง ความแม่นยำ ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้กำหนดนโยบายไปยังผู้ปฏิบัติงานตามนโยบาย ให้เข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย และสิ่งที่จะต้องดำเนินงานในกระบวนการปฏิบัติงาน การสั่งการหรือคำชี้แจงจากผู้บริหารระดับประเทศหรือรัฐบาลกลางไปยังหน่วยงานหรือองค์กรระดับรองลงมา ต้องมีความถูกต้อง ชัดเจน ไม่ถูกบิดเบือน โดยการตีความของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

4. ลักษณะของหน่วยปฏิบัติ (Characteristics of The Implementing Agencies) รูปแบบโครงสร้างองค์กร หรือ คุณลักษณะของหน่วยงานประกอบด้วย โครงสร้างที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ คุณลักษณะที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์กรในการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ

1. ความสามารถและจำนวนบุคลากรในหน่วยงานที่รับผิดชอบ
2. ระดับของการควบคุมบังคับบัญชาหน่วยงานต่าง ๆ ภายในหน่วยงานที่รับผิดชอบ และกระบวนการปฏิบัติงานของหน่วยงาน
3. ทรัพยากรทางการเมืองของหน่วยงาน เช่น การสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ
4. ความสำคัญของหน่วยงาน
5. ระดับการสื่อสารแบบเปิด ได้แก่ โครงข่ายการติดต่อสื่อสารทั้งในระดับแนวนอนและแนวตั้ง การอิสระในการติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร
6. การเชื่อมโยงอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการของผู้กำหนดนโยบายกับการบังคับใช้ให้เป็นไปตามที่นโยบายกำหนด

5. เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นเงื่อนไขและปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของนโยบายสาธารณะ และส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์กร ทั้งนี้ Donald S. Van Meter and Carl E. Van Horn มีการตั้งคำถามเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ ได้แก่

1. ทรัพยากรเศรษฐกิจที่มีอยู่ในพื้นที่ที่นำนโยบายไปปฏิบัตินั้น ๆ เพียงพอสำหรับความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือไม่

2. สถานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลกระทบต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือไม่

3. ความเห็นของประชาชนที่มีต่อนโยบายเป็นอย่างไรบ้าง

4. ผู้นำต่าง ๆ เห็นด้วย หรือคัดค้านต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างไรบ้าง

5. ในหน่วยงานมีการสนับสนุนหรือต่อต้านนโยบายอย่างไร

6. กลุ่มผลประโยชน์มีการเคลื่อนไหวเพื่อสนับสนุนหรือต่อต้านนโยบายอย่างไร

6. ทศนคติของผู้ปฏิบัติงาน (The Disposition of Implementers) การส่งต่อนโยบายสู่การปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จ มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ การรับรู้และเข้าใจนโยบาย การตัดสินใจในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ ความกระตือรือร้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในทางกลับกัน การนำนโยบายไปปฏิบัติอาจไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก ผู้ปฏิบัติงานขาดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการ ขาดความตั้งใจและไม่เต็มใจในการทำงาน ดังนั้น ผู้ปฏิบัติต้องมีทัศนคติที่ดีต่อนโยบาย และมีการติดต่อสื่อสารที่สอดคล้องและเที่ยงตรง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีหลายแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน มีความสอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านความชัดเจนของวัตถุประสงค์ ปัจจัยด้านทรัพยากร ปัจจัยด้านการสื่อสาร และปัจจัยด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติต่อโครงการ โดยที่ผู้วิจัยจะนำปัจจัยเหล่านี้ไปเป็นกรอบแนวคิดในการตอบคำถามวิจัยฉบับนี้

2.2 แนวคิดการประเมินนโยบาย

2.2.1 ความหมายของการประเมิน

Cronbach (1920) ให้ความหมายของการประเมินว่า คือ การรวบรวมข้อมูลอย่างได้มาตรฐาน เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

Tyler (1950) กล่าวว่า การประเมิน คือ การเปรียบเทียบของสิ่งที่เกิดขึ้นจริง กับสิ่งที่ควรจะเป็น และการใช้ข้อมูลความไม่สอดคล้องเป็นหลักในการตัดสินใจสรุปผลการดำเนินงาน

Scriven (1973) ให้ความหมายของการประเมินว่า คือ กระบวนการตัดสินใจคุณค่าที่แท้จริงทั้งหมดของสิ่งที่มุ่งจะประเมิน ทั้งคุณค่าของผลที่ความหวังและไม่ได้คาดหวัง

ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ให้ความหมายของคำว่าประเมิน หมายถึง การกำหนดหรือให้ค่าหรือราคาเท่าที่ควรจะเป็นตามหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้

รัตน์ บัณฑิต (2548) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการรวบรวม ข้อมูลของสิ่งใด สิ่งหนึ่ง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ แล้วพิจารณาตัดสินคุณค่าของ สิ่งนั้น

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการ ใช้ดุลยพินิจ ค่านิยม และข้อจำกัดต่าง ๆ ในการพิจารณาคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยการ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สมคิด พรหมจ้อย (2552) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การประเมิน เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิด สารสนเทศ เพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพสูง

จากการให้ความหมายของ การประเมิน จากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน สรุปได้ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการพิจารณาให้คุณค่ากับสิ่ง ๆ หนึ่ง โดยพิจารณาจาก ข้อมูลและค่านิยมต่าง ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นำไปสู่การตัดสินคุณค่า ของสิ่ง ๆ นั้น และการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสิ่งที่จะประเมิน

2.2.2 ความหมายและแนวคิดการประเมินนโยบาย

เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2555) ได้กล่าวสรุปว่า การประเมินนโยบายสาธารณะ เป็นการวิจัยทางสังคมประยุกต์ ไปใช้หาข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย ออกแบบโครงการ ประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพของนโยบายและโครงการ

Rossi and Freeman (อ้างถึงใน เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2555) กล่าวว่า การวิจัย ประเมินผล เป็นการประยุกต์วิธีการวิจัยทางสังคมอย่างเป็นระบบ เพื่อประเมินกรอบแนวคิด การ ออกแบบ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และประโยชน์ของแผนการแทรกแซงทางสังคม โดยนัก ประเมินผลจะใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมเพื่อใช้ดุลยพินิจตัดสินและปรับปรุงวิธีการดำเนินการของ นโยบายและโครงการที่ให้บริการ ตั้งแต่ขั้นตอนขั้นแรกสุดของโครงการ ไปจนถึงขั้นการพัฒนาและ นำโครงการไปปฏิบัติ ทั้งนี้ Rossi and Freeman มีการจำแนกขั้นตอนของการประเมินที่สำคัญ 5 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินความจำเป็น (Need Assessment) พิจารณาความจำเป็นที่ นำไปสู่การกำหนดนโยบายหรือโครงการ พิจารณาความต้องการของผู้ใช้โครงการ ความเร่งด่วน ของปัญหา หาเหตุผลที่จำเป็นที่ทำให้ต้องจัดทำนโยบายหรือโครงการ

2. การประเมินทฤษฎีโครงการ (Assessment of Program Theory) เกี่ยวกับ กรอบ แนวคิด ทฤษฎี และการออกแบบโปรแกรมที่อาศัยฐานจากทฤษฎีหรือข้อสมมติฐานเกี่ยวกับ ธรรมชาติของปัญหา และแสดงให้เห็นถึงแนวทางที่เหมาะสมที่นำมาแก้ไขปัญหา โดยพิจารณา

จากกรอบแนวคิด เชื่อมโยงสาเหตุของปัญหาและความจำเป็นของโครงการไปสู่ลักษณะเฉพาะของโครงการ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ต้องการ

3. การประเมินกระบวนการ (Assessment of Program Process) เป็นการประเมินในช่วงระหว่างการดำเนินงานโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินโครงการ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนา แก้ไข และปรับปรุง ให้การดำเนินงานในช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น จะเน้นที่การประเมินขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผลลัพธ์ การให้บริการทางสังคม คุณภาพ และทรัพยากร

4. การประเมินผลลัพธ์ (Assessment of Program Outcome) การประเมินเพื่อหาว่า ผลของการดำเนินนโยบายหรือโครงการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด สามารถฟื้นฟู ปรับปรุง แก้ไขปัญหาได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง หรือเรียกว่า การประเมินผลกระทบ (Impact) ที่ไม่ได้คาดหวังให้เกิดขึ้น โดยในส่วนของผลลัพธ์ (Outcome) จะอาศัยแนวทางจาก Logic Model ที่กำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการออกมาเป็น 3 ระยะ คือ ผลลัพธ์เบื้องต้น ผลลัพธ์ขั้นกลาง และผลลัพธ์ระยะยาว

5. การประเมินประสิทธิภาพ (Efficiency Assessment) เป็นการประเมินต้นทุน ความคุ้มค่า โดยมองในแง่ของประโยชน์ที่ตั้งไว้ พิจารณาถึงประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ความคุ้มค่า ต้นทุน ความเสีย หรือประโยชน์ที่ได้รับจากนโยบายหรือโครงการ ซึ่งสามารถแบ่งการประเมินประสิทธิภาพออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. การประเมินประโยชน์ต่อค่าใช้จ่าย 2. การประเมินประสิทธิภาพต่อค่าใช้จ่าย

Stufflebeam (1971) กล่าวว่า การประเมินโครงการ เป็นกระบวนการบรรยายเรื่องราวรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมาย การวางแผน การดำเนินการ และผลกระทบ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์ของโครงการ ซึ่ง Stufflebeam ได้แบ่งประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินบริบทสภาพแวดล้อม (Context Evaluation : C) การประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ นำไปสู่การออกแบบโครงการ

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) การประเมินเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์ เวลา เทคโนโลยี และ แผนการดำเนินงาน พิจารณาว่าปัจจัยต่าง ๆ มีส่วนช่วยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้หรือไม่

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) การประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินงานในช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งในโครงการจะมีการบันทึกข้อมูลไว้ทุกขั้นตอน โดยการประเมินในขั้นตอนนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการหาจุดแข็ง - จุดอ่อน ของนโยบายหรือโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) การประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ รวมถึงพิจารณาประเด็นการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

ปรีชญาณ์ นักพ็อน (2563) ได้กล่าวว่า การประเมินนโยบายสามารถเกิดขึ้นได้ทุกขั้นตอนของกระบวนการของนโยบาย การประเมินเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติควบคู่กับการดำเนินนโยบายหรือโครงการ และหากพิจารณาตามมิติด้านเวลา การประเมินสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. การประเมินก่อนดำเนินการ

ศึกษาความเป็นไปได้ ก่อนการเริ่มต้นของนโยบาย เพื่อให้ผู้กำหนดนโยบายมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจว่าจะล้มเลิกหรือปรับปรุงนโยบายและกระบวนการจัดการที่ออกมาหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้นโยบายสาธารณะที่ออกมาตอบสนองต่อสังคมส่วนรวมมากที่สุด

2. การประเมินผลระหว่างดำเนินนโยบาย

อาจเกิดขึ้นในช่วงแรกของการดำเนินนโยบาย (Inception Study) และระหว่างการดำเนินนโยบายช่วงแรกผ่านไปแล้ว (Formative Evaluation) เพื่อแสดงให้เห็นการดำเนินการจริง และนำข้อมูลจากการประเมินมาช่วยพิจารณาและปรับปรุงปัจจัยนำเข้า และกระบวนการบริหารจัดการ รวมทั้งพิจารณาทบทวนวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย เพื่อประเมินนโยบายว่ามีปัญหาด้านการนำไปปฏิบัติอย่างไร

3. การประเมินผลนโยบาย

เป็นการประเมินหลังสิ้นสุดกระบวนการของนโยบาย เพื่อให้ทราบว่านโยบายดังกล่าวบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ตลอดจนรายงานถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของนโยบาย และปัญหาหรืออุปสรรคที่ต้องแก้ไข โดยการประเมินผลรวมของนโยบายสาธารณะ อาจมุ่งพิจารณาใน 3 มิติ ได้แก่ ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact)

จากแนวคิดของนักวิชาการที่นำเสนอเกี่ยวกับการประเมินนโยบาย สรุปได้ว่า การประเมินนโยบาย เป็นกิจกรรมที่ไว้ตรวจสอบนโยบายหรือโครงการของหน่วยงานรัฐ เพื่อวิเคราะห์ความสำเร็จของนโยบาย ผลสัมฤทธิ์ ข้อจำกัดและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ตอบสนองความต้องการและการแก้ไขปัญหาของประชาชนได้หรือไม่ ประสบผลสำเร็จหรือบกพร่องอย่างไร ซึ่งการประเมินจะสัมพันธ์กับการวางแผนและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งนี้ การประเมินนโยบายสามารถเกิดขึ้นได้ทุกขั้นตอนของกระบวนการของนโยบาย โดยวิจัยฉบับนี้จะมุ่งให้ความสนใจไปที่ช่วงของการประเมินผลระหว่างดำเนินนโยบาย หรือเรียกว่าการประเมินกระบวนการนโยบาย เพื่อศึกษากระบวนการของโครงการว่าการดำเนินการเป็นไปตามที่แผนหรือแนวทางการปฏิบัติกำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

2.3 แนวคิดวิสาหกิจชุมชน

2.3.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้กำหนดความหมายของคำ “วิสาหกิจชุมชน” ว่า กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2558)

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมวิชาการเกษตร (2562) ได้นิยามคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” สรุปได้ว่า เป็นกิจการของชุมชนดำเนินการผลิตสินค้าและให้บริการ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน วิถีชีวิตร่วมกัน รวมตัวกันเพื่อประกอบกิจการ ทั้งในรูปแบบนิติบุคคลและไม่ใช่นิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2552) กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นการรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชน ตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการกิน การอยู่ การประกอบอาชีพ การจัดการทรัพยากร การจัดการชุมชน

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2556) ได้กล่าวโดยสรุปว่า วิสาหกิจชุมชน เป็นระบบที่มีความหลากหลายของกิจกรรม เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมชุมชน เป็นการประกอบกิจการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างจำกัดอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชนโดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไร และมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาของชุมชน เช่น รายได้ไม่เพียงพอ ปัญหาการผลิต ปัญหาการตลาด ฯลฯ

2.3.2 ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ม.ป.ป.) ได้จำแนกลักษณะของวิสาหกิจชุมชน 7 ประการ ดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง แต่อย่างไรก็ดี บุคคลภายนอกอาจมีส่วนร่วมจากการถือหุ้น เพื่อการมีส่วนร่วม ร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือ แต่ไม่ใช่หุ้นใหญ่ที่จะมีอำนาจในการตัดสินใจ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ซึ่งอาจนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้แต่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด
3. สร้างสรรค์นวัตกรรมของชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ โดยไม่มีการเลียนแบบหรือแสวงหาสูตรสำเร็จ
4. มีฐานความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล โดยประยุกต์ให้ทันสมัย
5. การดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกับกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
6. กระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลัก ของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
7. การพึ่งพาตนเองคือเป้าหมายที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชน

2.3.3 ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ได้จำแนกประเภทของวิสาหกิจชุมชน โดยแบ่งตามลักษณะประกอบการเป็นหลัก ดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน มีการผลิตเพื่อการใช้ในท้องถิ่นเป็นหลัก แบ่งออกเป็น 5 สิ่ง ได้แก่ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ และ ปุ๋ย ซึ่งอยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านทั่วไป เป็นของจำเป็นต่อการดำรงชีวิต
2. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำสู่ตลาดใหญ่ได้ เพราะ มีลักษณะเฉพาะตัว มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น มีคุณภาพในระดับมาตรฐาน สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้

2.3.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

1. ปัจจัยภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการวางกฎระเบียบ การแบ่งบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ การระดมทุน การแบ่งผลประโยชน์ การพัฒนาความรู้และทักษะ การควบคุมต้นทุนและคุณภาพของสินค้า การพัฒนากิจกรรมและการตลาด ศักยภาพของผู้นำและสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน

2. ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน วัฒนธรรมและประเพณี โครงสร้างประชากรในชุมชน การพัฒนาคนรุ่นใหม่ ทรัพยากรที่มีในชุมชนเกื้อหนุนต่อกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน การจ้างงานในชุมชน/รายได้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการมีตลาดรองรับ ตลอดจนการยอมรับของชุมชน

3. ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง นโยบายรัฐ เครือข่ายภาคี กลไกทางการตลาด และการคมนาคม

2.4 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาด้านระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

2.4.1 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

การพัฒนาด้านระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน จำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐที่มีองค์ความรู้และทักษะเฉพาะทาง อันได้แก่ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่เป็นหน่วยงานที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านบัญชีมาอย่างต่อเนื่อง เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการจัดทำบัญชี แก่วิสาหกิจชุมชนให้เหมาะสมกับกิจการวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อช่วยให้การบริหารจัดการ ของวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง ดำเนินการได้อย่างมั่นคง พึ่งพาตนเองได้ โดยดำเนินการวางรูปแบบบัญชี ระบบการควบคุมภายใน สอนแนะนำการจัดทำบัญชี งบการเงิน งบทดลอง และการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารงานของวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพให้เกิดความเข้มแข็งยั่งยืน สร้างความโปร่งใสความน่าเชื่อถือต่อสมาชิกและบุคคลภายนอก ตลอดจนสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง

โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการ ประกอบด้วยหน่วยงานที่รับผิดชอบ 3 ส่วนตามลำดับ คือ 1. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง รับผิดชอบโดย กลุ่มส่งเสริมพัฒนาการบัญชีชุมชน สำนักส่งเสริมพัฒนาการบัญชีและถ่ายทอดเทคโนโลยี 2. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ระดับภูมิภาค รับผิดชอบโดย สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 – 10 และ 3. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ทุกจังหวัด

2.4.1.1 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง

การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน มีกลุ่มงานที่รับผิดชอบหลัก คือ กลุ่มส่งเสริมพัฒนาการบัญชีชุมชน สังกัด สำนักส่งเสริมพัฒนาการบัญชีและถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ในฐานะหน่วยงานส่วนกลางและเป็นผู้รับผิดชอบหลัก กลุ่มส่งเสริมพัฒนาการบัญชีชุมชน จะแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นตอนการปฏิบัติการกิจกรรมบูรณาการงานตามโครงการ เริ่มต้นจากการวางแผนการบูรณาการร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายที่มีคุณสมบัติและความพร้อมที่จะ

เชิญมาเข้าร่วมโครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชี รวมถึงทำหน้าที่ติดตาม รวบรวมและวิเคราะห์ ข้อมูลผลการดำเนินงานที่ได้มาจากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 - 10 เพื่อนำไปจัดทำเป็น สรุปผลการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ และเสนอสรุปผลต่ออธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ในลำดับต่อไป และ 2. ขั้นตอนการบริหารจัดการและงานอำนวยความสะดวก กลุ่มส่งเสริมพัฒนาการบัญชี ชุมชน มีบทบาทและหน้าที่ในการจัดทำคู่มือ แนวทางการปฏิบัติงาน พร้อมจัดประชุมซักซ้อม เพื่อเตรียมความพร้อม ให้การปฏิบัติงานเป็นในทิศทางเดียวกับ ตอบข้อซักถามจากสำนักงาน ตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 - 10 และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดทั่วประเทศ อีกทั้งยังเป็นฝ่าย สนับสนุน จัดจ้างทำสมุดบัญชี เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี จัดสรรให้หน่วยงานระดับภูมิภาค และจังหวัด นำไปใช้ประกอบการสอนแนะเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีในรูปแบบต่างๆ แก่วิสาหกิจ ชุมชนเป้าหมาย

2.4.1.2 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 - 10

การดำเนินงานของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 - 10 (สตท.1 - 10) ด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ในแต่ละโครงการ แบ่งการดำเนินออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นตอนการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงาน 2. ขั้นตอนการ ติดตามประเมินผลวิสาหกิจชุมชนและคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน และ 3. สรุปการประเมิน ผลสัมฤทธิ์โครงการ เสนอไปยังกลุ่มส่งเสริมพัฒนาการบัญชีชุมชน เพื่อนำข้อมูลไปรวบรวม วิเคราะห์ และเสนอสรุปผลโครงการต่ออธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ต่อไป

2.4.1.3 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด

ภารกิจด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ภายใต้การปฏิบัติงาน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดทั่วประเทศ ในฐานะหน่วยปฏิบัติ ทำหน้าที่สอนแนะ ลงพื้นที่ ติดตามการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ตามเป้าหมายของโครงการในแต่ละปีงบประมาณ และ สรุปผลการดำเนินงาน

2.4.2 แนวทางการปฏิบัติเบื้องต้นเกี่ยวกับการเงินการบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้จัดทำคู่มือบัญชีสำหรับวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชน มีระบบการจัดการข้อมูลทางการเงินการบัญชีและมีแนวทางในการจัดบันทึกข้อมูลทางการเงิน เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งการจัดทำบัญชีกิจการของวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องอาศัยเอกสาร หรือหลักฐานที่เชื่อถือได้ เพื่อบันทึกลงรายการการเงินที่เกิดขึ้น รวมถึงการประมวลผลเพื่อนำเสนอ งบการเงิน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การมอบหมายหน้าที่ด้านการเงินการบัญชี

วิสาหกิจชุมชนควรมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบงานด้านการเงินการบัญชี 1 ราย และงานด้านบัญชี 1 ราย เพื่อเป็นการควบคุมภายในด้านการเงินการบัญชีที่ดี

2. การจัดทำเอกสารการรับเงิน

เมื่อวิสาหกิจชุมชนได้รับเงิน ไม่ว่าจะป็นรายการใดๆ ต้องมีการจัดทำเอกสารการรับเงิน คือ ใบเสร็จรับเงินของวิสาหกิจชุมชน และให้ผู้รับเงินลงลายมือชื่อรับเงินทุกครั้ง สำหรับการใช้ออกเอกสารการรับเงินให้ใช้เรียงตามลำดับเลขที่ และใช้ต่อเนื่องไปจนกว่าจะหมดเล่มนั้นๆ จึงจะขึ้นเล่มใหม่ได้

3. การจัดทำเอกสารการจ่ายเงิน

การจ่ายเงินทุกครั้ง วิสาหกิจชุมชนต้องขอใบเสร็จรับเงินจากผู้ขาย หรือในกรณีที่ผู้ขายไม่มีใบเสร็จรับเงิน ผู้รับเงินต้องจัดทำใบเบิกเงินของวิสาหกิจชุมชน โดยระบุรายละเอียดการจ่ายเงิน พร้อมทั้งให้ผู้รับเงินและผู้จ่ายเงินลงลายมือชื่อในใบเบิกเงิน

4. วิสาหกิจชุมชนต้องจัดทำบัญชีทุกวันที่มีรายการเงิน

ทุกวันที่มีการรับ - จ่ายเงินเกิดขึ้น วิสาหกิจชุมชนต้องนำข้อมูลจากเอกสารการรับ - จ่ายเงินมาบันทึกในสมุดบัญชีต่างๆ ให้ครบถ้วน

5. การเก็บรักษาเงิน เอกสารการรับ - จ่ายเงิน และสมุดบัญชี

- วิสาหกิจชุมชนควรเก็บรักษาเงินสดไว้เพียงพอเท่าที่จำเป็นต้องใช้ใช้จ่าย ส่วนที่เกินความต้องการควรนำฝากธนาคาร การเก็บรักษาควรมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบ เก็บรักษาไว้ในที่มั่นคงปลอดภัย

- สมุดบัญชีเงินฝากธนาคาร และสมุดบัญชี ต้องเก็บรักษาไว้ในที่มั่นคงปลอดภัย

- เอกสารการรับ - จ่ายเงิน ต้องเก็บเข้าแฟ้มไว้ โดยจัดเรียงตามวันที่ เดือน ปี เพื่อ

ความสะดวกในการค้นหาและตรวจสอบ

2.4.3 การจัดทำบัญชี

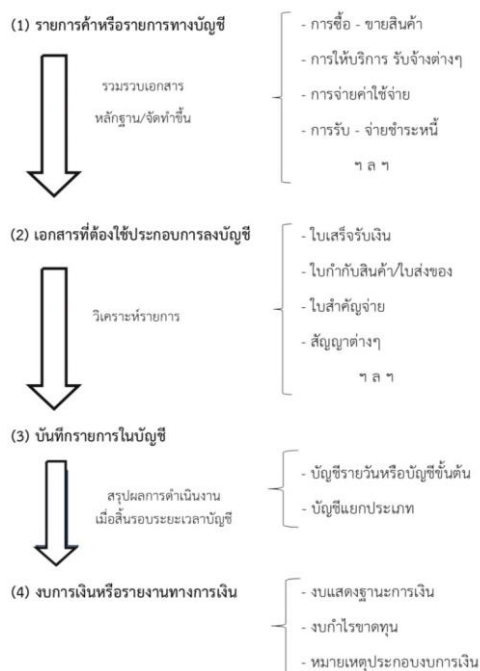
1. ให้วิสาหกิจชุมชนบันทึกบัญชีตามเกณฑ์คงค้าง

2. ให้วิสาหกิจชุมชนบันทึกรายการบัญชีเกี่ยวกับเงินสด ในวันที่เกิดรายการนั้น สำหรับรายการอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับเงินสด ให้บันทึกรายการบัญชีภายใน 3 วัน นับตั้งแต่วันที่เกิดรายการ

3. การบันทึกรายการบัญชีในสมุดบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ต้องมีเอกสารประกอบการลงบัญชีที่สมบูรณ์และครบถ้วน

4. ให้วิสาหกิจชุมชน เก็บรักษาสมุดบัญชีและเอกสารประกอบการลงบัญชีไว้ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2.4.4 ขั้นตอนการจัดทำรายงานทางการเงินของวิสาหกิจชุมชน

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการจัดทำรายงานทางการเงินของวิสาหกิจชุมชน

1. รายการค้าหรือรายการทางบัญชี หมายถึง เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์ หนี้สินและส่วนของผู้เจ้าของกิจการ รวมถึงรายการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก เช่น การซื้อวัตถุดิบ การขายสินค้า การให้บริการ เป็นต้น

2. รายการทางบัญชี ประกอบด้วย 5 ประเภท

1. บัญชีประเภทสินทรัพย์
2. บัญชีประเภทหนี้สิน
3. บัญชีประเภททุน
4. บัญชีประเภทรายได้
5. บัญชีประเภทค่าใช้จ่าย

3. เอกสารใช้ประกอบการลงบัญชี ได้แก่ บันทึก หนังสือ หรือเอกสารอื่น ๆ ที่เป็นหลักฐานในการลงบัญชี ซึ่งแยกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. เอกสารที่จัดทำขึ้นโดยบุคคลภายนอก

2. เอกสารที่วิสาหกิจชุมชนจัดทำขึ้น เพื่อออกให้แก่บุคคลภายนอก
3. เอกสารที่วิสาหกิจชุมชนจัดทำขึ้น เพื่อใช้ในกิจการของตนเอง

2.4.5 ขั้นตอนการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้จัดทำสมุดบัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี เพื่อเพิ่มความสะดวกในการจัดทำบัญชีแก่กลุ่มและกิจการของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนการจัดทำบัญชี ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

การจัดทำเอกสารและการบันทึกรายการบัญชี เป็นการรวบรวมเอกสารประกอบการลงบัญชี โดยวิเคราะห์รายการค้าหรือรายการทางบัญชีที่เกิดขึ้น ตามหลักการบัญชีและนำรายการดังกล่าวไปบันทึกในสมุดบัญชี เรียงลำดับก่อน – หลังตามรายการที่เกิดขึ้น ประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลที่เกิดขึ้น (การรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ)

ขั้นตอนที่ 2 จัดเตรียมเอกสารสำหรับรายการบัญชีที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 บันทึกรายการบัญชีในสมุดรายวัน โดยเรียงลำดับตามวันที่เกิดรายการ

ขั้นตอนที่ 4 ผ่านรายการจากสมุดรายวันไปยังบัญชีแยกประเภท

ขั้นตอนที่ 5 รวบรวมยอดบัญชีแยกประเภทแต่ละบัญชี และนำยอดรวมมาสรุปในงบ

ทดลอง

ขั้นตอนที่ 6 ปรับปรุงรายการที่อาจจะยังไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์สำหรับงวดนั้น

ขั้นตอนที่ 7 จัดทำงบการเงิน (กลุ่มส่งเสริมพัฒนาการบัญชีชุมชน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2564)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมมีงานวิจัยที่ศึกษาการประเมินการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ดังเช่น

ชาญชัย มะโนธรรม (2558) “ศึกษาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ตามแนวของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ตามแนวทางของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้จัดทำบัญชีไม่มีคุณวุฒิด้านบัญชีและขาดงบประมาณในการจ้างพนักงานบัญชีเนื่องจากสมาชิกของวิสาหกิจตกลงกันที่จะประกอบธุรกิจโดยอาศัยความชำนาญของคนในชุมชนเป็นหลัก และเงินที่นำมาลงทุนมีจำนวนไม่มากไม่สามารถจ้างผู้ที่มีคุณวุฒิด้านบัญชีได้ ทำให้การจัดทำบัญชีต้องอาศัยสมาชิกที่มีความรู้เกี่ยวกับการรับ จ่ายมาเป็นคนจัดทำบัญชี โดยจะต้องอาศัยเจ้าหน้าที่จากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์คอยให้คำแนะนำในการบันทึกบัญชี การบันทึกบัญชีที่มีความซับซ้อนต้องอาศัยตัวเลขจากสมุดเงินรับจ่ายมาบันทึกบัญชีผู้จัดทำบัญชียังไม่สามารถจัดทำได้ผู้จัดทำบัญชียังไม่เข้าใจถึงระบบบัญชีและการบันทึกบัญชี สมุดบัญชี และทะเบียนย่อยต่าง ๆ มีความยุ่งยากซับซ้อนในการจัดทำ ประกอบด้วยวิสาหกิจชุมชนไม่มีเวลาในการจัดทำบัญชี เนื่องจากการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนต้องอาศัยสมาชิกช่วยในการดำเนินงานของวิสาหกิจ ซึ่งสมาชิกของวิสาหกิจต่างมีภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่แล้ว ทำให้ผู้จัดทำบัญชีของวิสาหกิจบางครั้งไม่เข้าใจในการบันทึกบัญชี

สุภาวดี สมศรี (2564) “การศึกษาสภาพการจัดทำบัญชีตามแนวทางของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจันมะพร้าวทับสะแก อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจันมะพร้าวทับสะแก อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามแนวทางของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ผลการศึกษาพบว่า สภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจันมะพร้าวทับสะแก อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีการบันทึกบัญชีตามรูปแบบของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ตามคำสอนแนะของเจ้าหน้าที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ แต่ไม่มีการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบการจัดทำบัญชีแบบครบวงจร ซึ่งมีเพียงการจดบันทึกบัญชีใน สมุดเงินสด ทะเบียนคุมสินค้า ทะเบียนคุมวัตถุดิบ ทะเบียนสมาชิกและหุ้น และจากการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจันมะพร้าวทับสะแก อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นและความสามารถในการจัดทำเอกสารทางบัญชีที่ถูกต้อง ครบถ้วน เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มไม่มีความรู้ในการจัดทำบัญชี ความสามารถในการเรียนรู้และการทำความเข้าใจสิ่งใหม่ ๆ เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งไม่สามารถทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจันทมะพร้าวทับสะแก อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สามารถจดบันทึกสมุดบัญชีได้ครบถ้วนตามแนวของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และไม่สามารถจัดทำรายงานทางการเงินได้

พัชรินทรา ชัยสมตระกุล, อรุณี นุสสิทธิ, และ สุธีรา วิไลกุล (2551) “การพัฒนาระบบบัญชีวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขวัญใจพัฒนา ตำบลท้อแท้ อำเภอโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาข้อบกพร่องของการจัดทำบัญชีจากระบบบัญชีที่ใช้อยู่และพัฒนาเป็นระบบบัญชีที่เหมาะสม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขวัญใจพัฒนา พบข้อบกพร่องหลายด้าน ได้แก่ ด้านการรับเงิน การจ่ายเงิน และการจัดทำบัญชีที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการจัดทำบัญชี เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขวัญใจพัฒนา เป็นเกษตรกรที่สูงอายุ ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี รวมถึงขาดบุคลากรที่มีความรู้ในด้านบัญชี ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีการออกแบบระบบบัญชีและกำหนดวิธีการปฏิบัติงาน ดังนี้ 1. การกำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการให้มีการแบ่งแยกหน้าที่อย่างชัดเจน 2. ออกแบบเอกสารบัญชีและรายงานทางการเงิน 3. กำหนดผังบัญชีและรหัสบัญชี 4. กำหนดวิธีการปฏิบัติงาน 5. จัดทำคู่มือการทำบัญชี เพื่อให้เป็นแนวทางในการจัดทำบัญชี

ศศิภา พิทักษ์ศานต์ (2556) “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการนำนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษาอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม ความผูกพันต่อองค์กร และความสำเร็จของการนำนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม ความผูกพันต่อองค์กร และความสำเร็จของการนำนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติ และเพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม ความผูกพันต่อองค์กร ที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการนำนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำวิสาหกิจชุมชน การมีส่วนร่วมของสมาชิก และความสำเร็จของการนำนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ความผูกพันต่อองค์กรของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก ภาวะผู้นำและความผูกพันต่อองค์กร มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกเช่นกัน การมีส่วนร่วมและความผูกพันต่อองค์กร อยู่ในระดับปานกลาง ภาวะผู้นำและความสำเร็จของการนำนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง การมี

ส่วนร่วมและความสำเร็จของการนำนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง และความผูกพันต่อองค์กรและความสำเร็จของการนำนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

กมลทิพย์ ปัญญาสิทธิ (2552) “การประเมินปัจจัยความสำเร็จและล้มเหลวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาถึงวิธีการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรที่เหมาะสม ทั้งมิติด้านการเงิน มิติด้านการตลาด มิติด้านกระบวนการ มิติด้านการพัฒนาบุคลากร และมิติด้านอนาคตของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน และเพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จและล้มเหลวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยทราบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างผลการดำเนินงานด้านมิติทางการเงิน กับ มิติที่ไม่ใช่การเงิน และความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างผลการดำเนินงานขององค์กร ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานทางด้านการเงิน ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านกิจกรรมทางการตลาดและด้านกระบวนการภายในองค์กรเป็นสำคัญ ปัจจัยทางด้านการตลาดส่งผลให้รายได้เพิ่มขึ้นและทำให่วิสาหกิจชุมชนได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้น และการมีกิจกรรมทางการตลาดและการมุ่งเน้นด้านความพอใจของลูกค้า จะช่วยส่งเสริมให้ดำเนินการของวิสาหกิจดีขึ้นโดยตรง เนื่องจากมีการปรับตัวโดยการพยายามรักษาสถานลูกค้าเดิมและขยายฐานลูกค้าใหม่

อัษฎาวุธ พรชัย (2549) “การนำนโยบายไปปฏิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการธนาคารประชาชนของธนาคารออมสินสำนักงานใหญ่” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 1) เพื่อศึกษาความสำเร็จของการนำนโยบายโครงการธนาคารประชาชนไปปฏิบัติ และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบในการนำนโยบายโครงการธนาคารประชาชนไปปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า มี 6 ปัจจัย ได้แก่ 1. วัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย นโยบายบางส่วนไม่มีความชัดเจนในการกำหนดวัตถุประสงค์ ทำให้การจัดทำแผนงานไม่สอดคล้องกับการดำเนินการ 2. ทรัพยากรนโยบาย มีบุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และบุคลากรบางส่วนไม่เข้าใจนโยบายอย่างชัดเจน 3. การสื่อสารระหว่างองค์กรและกิจกรรมเสริมแรง ผู้บริหารสื่อสารให้บุคลากรทราบถึงแผนการดำเนินงานตามนโยบายยังไม่ชัดเจนและไม่เพียงพอที่จะสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงาน 4. ลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ มีสมรรถนะและขนาดที่ไม่สอดคล้องต่อปริมาณงานที่มีอยู่จริง 5. เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เนื่องจาก ประชาชนเห็นว่าได้รับประโยชน์จากโครงการธนาคารประชาชน และได้รับบริการอย่างทั่วถึงและเพียงพอ และ 6. ทศนคติของผู้ปฏิบัติ มีความเห็นว่า การดำเนินการตามโครงการธนาคารประชาชนเป็นการเพิ่มภาระและเพิ่มปริมาณงานของผู้ปฏิบัติ และผู้ปฏิบัติไม่ได้เข้าร่วมในการกำหนดและวางแผนแนวทางการปฏิบัติงาน

พิทักษ์ธรรชัช สलगสิงห์ (2554) “การประเมินโครงการฝึกอบรมข้าราชการ สำนักพระราชวัง กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 1) เพื่อศึกษาบริบทของโครงการ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรม และความสอดคล้องกับนโยบายการกำกับองค์การที่ดี ของสำนักพระราชวัง 2) เพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้นของโครงการฝึกอบรมในด้านคุณสมบัติของวิทยากร ระยะเวลา วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ฝึกอบรม งบประมาณ และการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม 3) เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการฝึกอบรม ได้แก่ การจัดกิจกรรมฝึกอบรมและวิธีการฝึกอบรม และ 4) เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการฝึกอบรม ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เจตคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาด้านบริบท โครงการฝึกอบรมข้าราชการ สำนักพระราชวัง มีความสอดคล้องกับนโยบายการกำกับองค์การที่ดี การประเมินปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ด้านเนื้อหา สถานที่ วิทยากร การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมพอเพียง วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และพี่เลี้ยงผู้ดูแล ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ด้านกระบวนการ ได้แก่ รูปแบบการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านวิธีการฝึกอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และการประเมินด้านผลผลิตพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้และทักษะ นำไปใช้ในการทำงานและพัฒนางาน อยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจของผู้อำนวยความสะดวก หัวหน้างาน และเพื่อนร่วมงาน ภายหลังการอบรม มีความพึงพอใจในระดับมาก และเจตคติของผู้เข้าร่วมการอบรมที่มีต่อการฝึกอบรมข้าราชการ สำนักพระราชวัง ในภาพรวมมีเจตคติอยู่ในระดับมากที่สุด

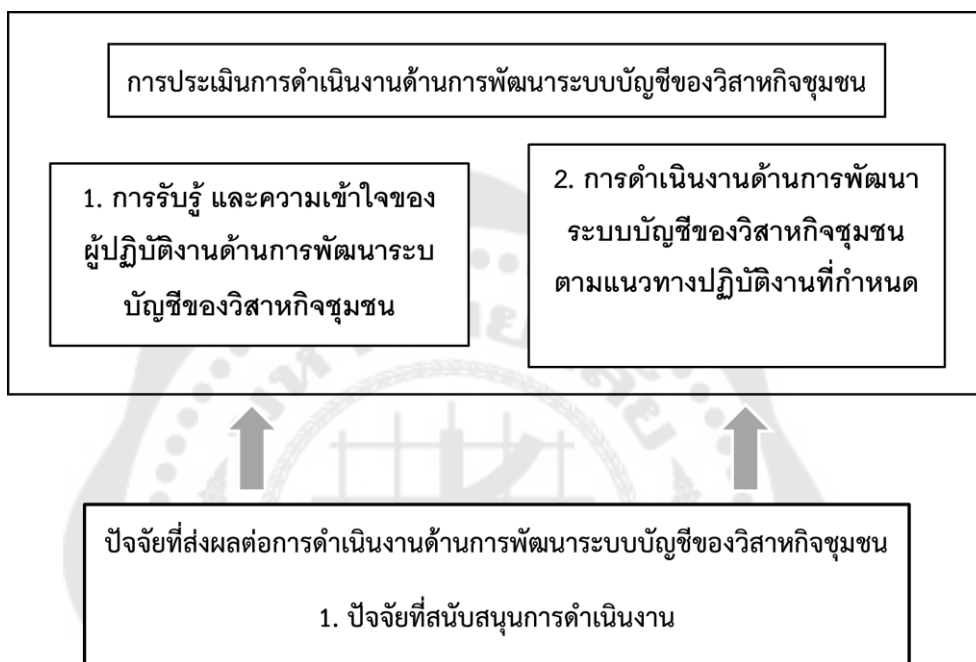
รพีพิตมา ศรวีตรี (2564) “การประเมินการดำเนินงานตามแผนส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นด้านดิจิทัล” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 1) เพื่อประเมินการดำเนินงานตามแผนงานการส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นด้านดิจิทัล 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผนงานการส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นด้านดิจิทัล (Digital Startup) ผลการศึกษาพบว่าการประเมินการดำเนินงานตามแผนส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นด้านดิจิทัล ในระดับมหภาค ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน 1. ขั้นตอนการแปลงนโยบายที่ได้สังเกตเห็นความสำคัญในการประเมินผลผลักดันแผนงานดังกล่าวสู่การปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ และ 2. ขั้นตอนการยอมรับใช้เครื่องมือในการผลักดันให้ผู้ปฏิบัติดำเนินงานตามแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในระดับจุลภาค ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นการระดมพลัง เป็นการทำงานร่วมกับเครือข่ายพันธมิตรในการขับเคลื่อนแผนงานดังกล่าว 2. ขั้นการปฏิบัติ มีการจัดทำกรอบการดำเนินงานตาม Roadmap ให้เป็นไปตามภารกิจการส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้นด้านดิจิทัล และ 3. ขั้นการสร้างควม

เป็นปีกแผ่นหรือความต่อเนื่องผ่านเครื่องมือการประเมินค่านิยมองค์กรให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประเมินการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน” จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ด้วยวิธีการค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และการสืบค้นต่าง ๆ ผู้วิจัยได้พัฒนาเป็นกรอบแนวคิดตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่จะใช้เป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ภาพประกอบ 4 กรอบแนวคิด

การประเมินการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในครั้งนี้ จะดำเนินการประเมินใน 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1. การรับรู้ และความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน และ 2. การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ตามแนวทางปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ในแผนงาน/โครงการ โดยเป็นขั้นตอนการดำเนินงานในระดับจุลภาค ตามแนวคิดของ Berman นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ทั้งในส่วน of ปัจจัยที่สนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินดังกล่าว

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

ในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ “การประเมินการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยในบทนี้จะเป็นการอธิบายถึงวิธีดำเนินการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 3.1 การออกแบบการวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบผสมผสาน (Mixed Method) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ เริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการค้นคว้าจากเอกสารและการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาอธิบายการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน และการวิจัยเชิงปริมาณ จะดำเนินการวิจัยโดยการแจกแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้มาจากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้กำหนดและผู้ส่งมอบแผนงาน/โครงการและแนวการปฏิบัติไปยังหน่วยงานระดับภูมิภาค ได้แก่ เจ้าหน้าที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง จำนวน 3 ราย ประกอบด้วย

1. ผู้ปฏิบัติงานด้านทรัพยากรบุคคลในระดับผู้บริหาร จำนวน 1 ราย และระดับปฏิบัติ จำนวน 1 ราย เป็นฝ่ายปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาบุคคล การสร้างความเข้าใจ และประสานงานกับหน่วยงาน

ระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด 2. ผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชี จำนวน 1 ราย ซึ่งปฏิบัติงานโดยตรงเกี่ยวกับแผนงาน/โครงการดังกล่าว โดยผู้ปฏิบัติงานทั้ง 3 รายนี้ปฏิบัติงานในสังกัดกลุ่มส่งเสริมพัฒนาการบัญชีชุมชน สำนักส่งเสริมพัฒนาการบัญชีและถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

2. ผู้กำกับ ติดตาม และดูแลโครงการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ในระดับภูมิภาค จำนวนทั้งสิ้น 8 ราย ซึ่งครอบคลุมทุกภูมิภาคในประเทศไทย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 68 จังหวัด โดยผู้แทนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตอบแบบสอบถามในนามของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แต่ละจังหวัด

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. การค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารรายงาน ฐานข้อมูลออนไลน์ งานวิจัย วารสาร เอกสารทางราชการ บทความจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ โดยจะค้นคว้าในประเด็นองค์ความรู้และรายละเอียดของวิสาหกิจชุมชน สภาพการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ข้อมูลรายละเอียดโครงสร้าง บทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานผู้รับผิดชอบ การดำเนินงานของหน่วยงานผู้รับผิดชอบงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน และข้อมูลโครงการด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้จัดทำขึ้น

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ในประเด็นที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานผู้รับผิดชอบงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศ ทั้งในแง่ของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและอุปสรรคของการดำเนินงาน

3. แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นมาจากแนวคิด ทฤษฎี องค์ความรู้ ข้อมูลด้านการพัฒนาระบบบัญชีวิสาหกิจชุมชน แผนงาน/โครงการของวิสาหกิจชุมชน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้มาจากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ลักษณะคำถามเป็นคำถามให้เลือกตอบ และคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ลักษณะคำถามเป็นคำถามให้เลือกตอบ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ด้วยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารรายงาน ฐานข้อมูลออนไลน์ งานวิจัย วารสาร เอกสารทางราชการ บทความจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ สำหรับการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ให้บริการ (ภาครัฐ) โดยเน้นข้อคำถามเพื่อศึกษา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ดำเนินงานของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ทั่วประเทศ

การวิจัยเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ทั่วประเทศทั้ง 77 จังหวัด โดยจะขอให้ผู้แทนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตอบแบบสอบถามในนามของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์แต่ละจังหวัด ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยจะประสานงานกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เพื่อขออนุญาตเข้าร่วมเก็บข้อมูลงานวิจัย โดยจะขอให้กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลางดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามไปยังสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ทั่วประเทศทั้ง 77 จังหวัด ผ่านช่องทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ได้รับการตอบกลับมาจำนวนทั้งสิ้น 68 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 88.31

2. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบในแบบสอบถาม เพื่อคัดเลือกแบบสอบถามที่ถูกต้อง ครบถ้วนไปวิเคราะห์ข้อมูล

3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจากการตอบแบบสอบถามมาสรุปเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยจะนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาตีความและวิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหา (Content Analysis) มาวิเคราะห์ร่วมกัน ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลมาประกอบการอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยจะมุ่งตีความและวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยฉบับนี้ และจะนำมาสรุปเพื่อแสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนรวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำไปเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนต่อไป

บทที่ 4 ผลการวิจัย

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก นอกจากนี้ยังมีการนำข้อมูลมาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้มาจากการค้นคว้าจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยวิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งในบทนี้ ผู้วิจัยจะรายงานผลการวิจัย โดยแบ่งข้อมูลเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

- 4.1 การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน
- 4.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

4.1 การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

4.1.1 การรับรู้ และความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้และความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงวิธีการถ่ายทอดแผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนไปยังหน่วยงานระดับจังหวัด พบว่าเจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 – 10 และ เจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด มีวิธีการรับรู้ ทำความเข้าใจ และวิธีการถ่ายทอดแผนงาน/โครงการ ขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ผ่านการประชุมทิศทางการปฏิบัติงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (Roadmap) ที่มีจัดขึ้นในทุกปีงบประมาณ และคู่มือการปฏิบัติงานโครงการวิสาหกิจชุมชน ที่จัดทำขึ้นโดยกลุ่มส่งเสริมพัฒนาการบัญชีชุมชน สำนักส่งเสริมพัฒนาการบัญชี และถ่ายทอดเทคโนโลยี นอกจากนี้ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 – 10 ในแต่ละพื้นที่มีการส่งต่อพร้อมถ่ายทอดแผนงาน/โครงการไปยังสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดในสังกัด ผ่านการประชุมหัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด และประสานงานผ่าน Line Group เพื่อร่วมกันหารือวางแผน ทำความเข้าใจ และตอบข้อซักถามในประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติม

จากการสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ จำนวน 68 ราย โดยใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 68 ชุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเข้าใจในแผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลางกำหนดไว้ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 ระดับความเข้าใจแผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

ระดับความเข้าใจแผนงาน/โครงการ ด้านการพัฒนาระบบบัญชีของ วิสาหกิจชุมชน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เข้าใจมาก	49	72.10
เข้าใจปานกลาง	18	26.50
เข้าใจน้อย	1	1.40
รวม	68	100.00

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จัดทำแผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน เพื่อสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายของรัฐบาล มุ่งเน้นการสร้างความสามารถในการแข่งขัน พร้อมกับการพัฒนาความเข้มแข็งด้านการเงินการบัญชีให้แก่วิสาหกิจชุมชน โดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ พันธกิจหลัก เกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้และเผยแพร่ด้านการเงินการบัญชีแก่สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน เกษตรกร และประชาชนทั่วไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในทุกปีงบประมาณ มีความสอดคล้องกับภารกิจหลักของหน่วยงาน ในประเด็นเรื่องการถ่ายทอดองค์ความรู้ การสอนแนะ การจัดทำบัญชี ให้แก่วิสาหกิจชุมชน

จากการพิจารณาแผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกันกับข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นว่ แผนงาน/โครงการที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จัดทำขึ้น มีความสอดคล้องกับภารกิจหลักของหน่วยงาน ร้อยละ 95.6 ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 4 ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน ประเด็นเรื่อง ความสอดคล้องแผนงาน/โครงการกับภารกิจหลักของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ความสอดคล้องแผนงาน/โครงการกับภารกิจหลักของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
สอดคล้อง	65	95.60
ไม่สอดคล้อง	3	4.40
รวม	68	100.00

แผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้จัดทำขึ้น ประกอบด้วย กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเงินการบัญชี สอนแนะนำการจัดทำบัญชีในแต่ละประเภท อำนวยความสะดวกในส่วนของสมุดบัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี พร้อมทั้งจัดทำสื่อออนไลน์ (Youtube) ที่รวบรวมองค์ความรู้และวิธีการขั้นตอนการทำบัญชีให้แก่วิสาหกิจชุมชน ซึ่งการจัดทำบัญชี มีความจำเป็นต่อการดำเนินกิจการและธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน ดังนั้น กิจกรรมภายใต้แผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ล้วนเป็นประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชน ในแง่ของการรับรู้รายรับ - รายจ่าย เหตุการณ์ทางการค้า สถานการณ์ทางการเงิน วิสาหกิจชุมชนสามารถนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจ วางแผนกำไร ควบคุมต้นทุน ตลอดจนช่วยในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อเจ้าหนี้และสถาบันทางการเงิน

ภาพประกอบ 5 สื่อออนไลน์สอนแนะนำการจัดบัญชีวิสาหกิจชุมชน

จากการพิจารณากิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน เจ้าหน้าที่ในฐานะผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นแผนงาน/โครงการดังกล่าวเป็นแผนงาน/โครงการที่เป็นประโยชน์ ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานมีความมั่นใจว่า สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ให้แก่วิสาหกิจชุมชน สามารถผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนเกิดการพัฒนาด้านบัญชีได้ ร้อยละ 95.6 ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน ประเด็นเรื่อง ประโยชน์ของแผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

ประโยชน์ของแผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เป็นประโยชน์	65	95.60
ไม่เป็นประโยชน์	3	4.40
รวม	68	100.00

จากการศึกษาการรับรู้ ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน สามารถสรุปภาพรวมได้ว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดส่วนใหญ่ มีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งในประเด็นการรับรู้ ความเข้าใจในแผนงาน/โครงการ เจ้าหน้าที่ทำ ความเข้าใจกับขั้นตอนการปฏิบัติงาน วัตถุประสงค์ของแผนงาน/โครงการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานได้ตามขั้นตอนและแผนงานที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด ประเด็น ความสอดคล้องกับภารกิจกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จากการพิจารณาแผนงาน/โครงการดังกล่าว มีความสอดคล้องกับภารกิจหลักของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ด้วยหน่วยงานดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ในถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบัญชีแก่ สหกรณ์ เกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และประชาชนทั่วไป และประเด็นสุดท้าย ประโยชน์ของแผนงาน/โครงการ เจ้าหน้าที่ที่มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า แผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน เป็นประโยชน์ สามารถทำให้วิสาหกิจชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจขั้นตอนการลงบันทึกบัญชีแต่ละประเภท

4.1.2 การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการกำหนดแผนงานโครงการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัด 2) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม 3) ขั้นตอนการนำแผนงาน/โครงการไปปฏิบัติ และ 4) ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล โดยมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนดังนี้

4.1.2.1 ขั้นตอนกำหนดแผนงาน/โครงการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัด

ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มีการจัดทำและทบทวนแผนงาน/โครงการทุก ๆ ปี โดยจัดทำออกมาในรูปแบบ ทิศทางการปฏิบัติงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ หรือ เรียกว่า “Roadmap” เพื่อเป็นคู่มือสำหรับหน่วยงานในสังกัดไว้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถบริหารงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่า นำไปสู่ผลลัพธ์ของโครงการที่ดีขึ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง เกี่ยวกับทิศทางการปฏิบัติงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (Roadmap) แนวทางการปฏิบัติดังกล่าว เป็นกรอบการขับเคลื่อนภารกิจของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และเป้าหมายที่มีกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนปฏิรูปประเทศ แผนปฏิรูปราชการระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563 - 2565) และแผนปฏิรูปราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ในแต่ละปีงบประมาณ มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 6 รายละเอียดโครงการวิสาหกิจชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564		
1. โครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความเป็นมืออาชีพ	วิสาหกิจชุมชน จำนวน 390 แห่ง ประกอบด้วย 1) วิสาหกิจชุมชนที่ร่วมบูรณาการกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2564 จำนวน 154 แห่ง 2) วิสาหกิจชุมชนติดตามต่อเนื่อง ปี 2562 – 2563 จำนวน 236 แห่ง จำนวน 236 แห่ง	<u>เชิงปริมาณ</u> : วิสาหกิจชุมชนเป้าหมายได้รับการสอนแนะการจัดทำบัญชี จำนวน 390 แห่ง <u>เชิงคุณภาพ</u> : 1. ร้อยละ 25 ของวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายที่ได้รับการสอนแนะสามารถจัดทำบัญชีได้ 2. ร้อยละ 25 ของวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายสามารถนำความรู้ไปใช้ในการบริหารจัดการได้
2. โครงการยกระดับศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่และผู้ประกอบการ/วิสาหกิจชุมชนในการผลิตสินค้าชุมชน	วิสาหกิจชุมชนเป้าหมายร่วมบูรณาการกับกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 1,500 แห่ง	<u>เชิงปริมาณ</u> : วิสาหกิจชุมชนเป้าหมายได้รับการสอนแนะการจัดทำบัญชี จำนวน 1,500 แห่ง <u>เชิงคุณภาพ</u> : ร้อยละ 25 ของวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายที่ได้รับการสอนแนะ สามารถจัดทำบัญชีได้

ตาราง 7 รายละเอียดโครงการวิสาหกิจชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565		
1. โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และมาตรฐานสินค้าเกษตรแปรรูป	วิสาหกิจชุมชนเป้าหมาย จำนวน 200 แห่ง ประกอบด้วย 1) วิสาหกิจชุมชนที่ร่วมบูรณาการ กับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2565 จำนวน 154 แห่ง (จังหวัด ละ 2 แห่ง) 2) วิสาหกิจชุมชนติดตามต่อเนื่อง ปี 2562 – 2564 (ธุรกิจแปรรูป) จำนวน 46 แห่ง	<u>เชิงปริมาณ</u> : วิสาหกิจชุมชน เป้าหมายได้รับการพัฒนา ศักยภาพการจัดทำบัญชี จำนวน 200 แห่ง <u>เชิงคุณภาพ</u> : 1. ร้อยละ 25 ของวิสาหกิจชุมชน เป้าหมายที่ได้รับการพัฒนา สามารถจัดทำบัญชีได้ 2. ร้อยละ 25 ของวิสาหกิจชุมชน เป้าหมายสามารถนำความรู้ไปใช้ ในการบริหารจัดการได้
2. โครงการยกระดับสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร	วิสาหกิจชุมชนเป้าหมายร่วม บูรณาการกับกรมส่งเสริม การเกษตร จำนวน 800 แห่ง	<u>เชิงปริมาณ</u> : วิสาหกิจชุมชน เป้าหมายได้รับการพัฒนา ศักยภาพการจัดทำบัญชี จำนวน 800 แห่ง <u>เชิงคุณภาพ</u> : 1. ร้อยละ 25 ของวิสาหกิจชุมชน เป้าหมายที่ได้รับการพัฒนา ศักยภาพสามารถจัดทำบัญชีได้ 2. ร้อยละ 25 ของวิสาหกิจชุมชน เป้าหมายสามารถนำความรู้ไปใช้ ในการบริหารจัดการได้

ตาราง 8 รายละเอียดโครงการวิสาหกิจชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ตัวชี้วัด
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566		
1. โครงการส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตร	วิสาหกิจชุมชนเป้าหมายที่ร่วมบูรณาการกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปีงบประมาณ 2566 จำนวน 154 แห่ง (จังหวัดละ 2 แห่ง)	<u>เชิงปริมาณ</u> : วิสาหกิจชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพการจัดทำบัญชี จำนวน 154 แห่ง <u>เชิงคุณภาพ</u> : 1. ร้อยละ 26 ของวิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพในการจัดทำบัญชีเพิ่มขึ้น 2. ร้อยละ 45 ของวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายสามารถนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ในการบริหารจัดการได้ 3. ร้อยละ 3 ของวิสาหกิจชุมชนที่จัดทำบัญชีและงบการเงินได้เอง
2. โครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	วิสาหกิจชุมชนเป้าหมายที่ร่วมบูรณาการกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปีงบประมาณ 2566 จำนวน 800 แห่ง	<u>เชิงปริมาณ</u> : วิสาหกิจชุมชนเป้าหมายได้รับการพัฒนาศักยภาพในการจัดทำบัญชี จำนวน 800 แห่ง <u>เชิงคุณภาพ</u> : 1. ร้อยละ 26 ของวิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพการจัดทำบัญชีเพิ่มขึ้น 2. ร้อยละ 45 ของวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายสามารถนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ในการบริหารจัดการได้ 3. ร้อยละ 3 ของวิสาหกิจชุมชนที่จัดทำบัญชีและงบการเงินได้เอง

4.1.2.2 ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม

ศึกษาหน่วยงานรับผิดชอบเป็นหลัก ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมก่อนการนำแผนงาน/โครงการไปปฏิบัติจริง พบได้ว่า กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง มีการจัดประชุมซักซ้อมแนวทางการปฏิบัติงานของโครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนมาอย่างต่อเนื่องทุกปีงบประมาณ เพื่อมอบหมายให้สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 – 10 และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ทุกจังหวัด นำแผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติในพื้นที่ เสมือนการรับมอบนโยบายจากหน่วยงานหลัก พร้อมกับเป็นกิจกรรมระดมความคิด และรับฟังแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำหนดแผนงาน/โครงการกับหน่วยงานผู้ปฏิบัติงานจริง เพื่อที่จะได้รับทราบข้อสังเกต อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และตอบข้อซักถามของผู้ปฏิบัติงานจริง ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ค่อนข้างมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า การให้ความสำคัญตั้งแต่ขั้นตอนการประชุมซักซ้อม เป็นอีกทางหนึ่งที่จะสามารถขับเคลื่อนให้งานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการ ผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน สามารถปฏิบัติงานได้ด้วยความเข้าใจ ปฏิบัติงานไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งหากภายหลังพ้นช่วงการประชุมซักซ้อมแนวทางการปฏิบัติงานของโครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนไปแล้วทางเจ้าหน้าที่กลุ่มส่งเสริมพัฒนาการบัญชีชุมชน ได้มีช่องทางการติดต่อสื่อสารผ่าน Group Line เป็นช่องทางการติดต่อผู้ปฏิบัติงานโครงการ สำหรับการซักถามข้อสังเกต ปัญหา และอุปสรรค ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ

4.1.2.3 ขั้นตอนการนำแผนงาน/โครงการไปปฏิบัติ

ศึกษาขั้นตอนการนำแผนงาน/โครงการไปปฏิบัติของผู้ปฏิบัติงานโครงการโดยตรง ซึ่งเป็นขั้นตอนการแปลงแผนงาน/โครงการที่ได้รับมอบมาจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลางไปสู่การปฏิบัติงานตามขั้นตอนของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 – 10 และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด โดยสามารถแบ่งขั้นตอนการปฏิบัติงานของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด ออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผนบูรณาการกับสำนักงานเกษตรจังหวัด เพื่อกำหนดวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายตามพื้นที่
2. ศึกษารูรูกิจหรือกิจการของวิสาหกิจชุมชน และประเมินความพร้อม 1 ครั้ง
3. วางแผนการปฏิบัติงานในระบบแผนและผลการปฏิบัติงาน (CAD_PLAN)
4. การวางรูปแบบบัญชี และการวางแผนการควบคุมภายใน

5. การสอนแนะและการจัดทำบัญชี จำแนกตามความสามารถในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

5.1 กลุ่มที่จัดทำบัญชีไม่ได้ : ดำเนินการสอนแนะการจัดทำบัญชีขั้นต้น และงบประมาณ

5.2 กลุ่มที่จัดทำบัญชีได้ : ดำเนินการสอนแนะการใช้ข้อมูลทางบัญชีจากงบประมาณ สอนแนะการจัดทำงบการเงิน และสอนแนะการใช้ข้อมูลทางบัญชีจากงบการเงิน

5.3 กลุ่มที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีสอนแนะ : ดำเนินการสอนแนะการบันทึกบัญชีด้วยโปรแกรมระบบบัญชี และการใช้ข้อมูลทางการเงินและการบัญชีในการบริหารจัดการ

6. สรุปผลการดำเนินงาน

ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงาน โดยพบว่าเจ้าหน้าที่กลุ่มส่งเสริมพัฒนาการบัญชีชุมชน ในฐานะผู้ปฏิบัติงานกรมตรวจบัญชีส่วนกลาง มีการกำกับดูแล ติดตามผลการปฏิบัติงานแผนงาน/โครงการ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัดของ Roadmap หรือไม่ และในขณะที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดปฏิบัติงานตามขั้นตอนต่าง ๆ อยู่ นั้น ทั้ง กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 – 10 จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา คอยตอบข้อซักถามให้แก่หน่วยงานระดับจังหวัด ผลักดันให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

4.1.2.4 ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลจะเป็นหน้าที่หลักของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง โดยจะดำเนินการติดตาม รวบรวม และวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในภาพรวม ในทุกรายไตรมาส พร้อมจัดทำสรุปผลการดำเนินงานของโครงการ ช่วงไตรมาสที่ 4 ของปีงบประมาณ และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 – 10 จะดำเนินการติดตามประเมินผลวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเป้าหมาย ร้อยละ 50.00 ของวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านการสอนแนะ ในช่วงระยะไตรมาสที่ 3 – 4 ของปีงบประมาณ และจัดทำสรุปการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการเสนอส่วนกลางต่อไป

โดยภาพรวมของขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน จากการตอบแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด เกี่ยวกับแผนงาน/โครงการในแต่ละขั้นตอน พบว่า ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่หน่วยปฏิบัติงานมีความสอดคล้องกับมุมมองที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในส่วนกลางและระดับภูมิภาค โดยเจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นไปได้ตามขั้นตอนที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดไว้ ร้อยละ 95.60 ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 9 ความสามารถในการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

ความสามารถในการดำเนินงานด้านการพัฒนา ระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
สามารถดำเนินการได้	65	95.60
ไม่สามารถดำเนินการได้	3	4.40
รวม	68	100.00

จากการศึกษาการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในแต่ละขั้นตอนสามารถสรุปภาพรวมได้ว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความเห็นที่สามารถดำเนินการได้ตามขั้นตอนที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด โดยเริ่มจากการกำหนดแผนงาน/โครงการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัด ที่หน่วยงานส่วนกลางเป็นผู้รับผิดชอบหลัก และจัดให้มีการประชุมทิศทางการปฏิบัติงานกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง ภูมิภาค และจังหวัด เพื่อเตรียมความพร้อม ชักซ้อมก่อนลงปฏิบัติงานจริง และการตอบข้อสงสัย ข้อซักถามจากหน่วยงานระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด นำไปสู่การนำแผนงาน/โครงการไปปฏิบัติ โดยมีสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดเป็นหน่วยปฏิบัติ ลงพื้นที่สอนแนะให้แก่วิสาหกิจชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยใช้สมุดบัญชีและเอกสารประกอบบันทึกบัญชี รวมถึงสื่อออนไลน์ ผ่าน Youtube ประกอบการสอนแนะ การจัดทำบัญชี พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลโครงการเป็นขั้นตอนสุดท้าย โดยมีผู้รับผิดชอบ คือ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 – 10 และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการในส่วนนี้ เพื่อนำข้อมูลส่งต่อไปยังหน่วยงานส่วนกลาง สำหรับรวบรวมและสรุปผลโครงการเสนอต่ออธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ต่อไป และนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขโครงการให้ในปีต่อ ๆ ไป โครงการด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

4.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

4.2.1 ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด (หน่วยปฏิบัติ) ได้รับการสนับสนุนสมุดบัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง ซึ่งสมุดบัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีในแต่ละประเภท หน่วยงานส่วนกลางจัดจ้างจัดทำเอกสารดังกล่าวขึ้น โดยใช้งบประมาณ 1 ล้านบาท ต่อปีงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด โดยในการลงพื้นที่สอนแนะเจ้าหน้าที่สามารถนำเอกสารเหล่านี้เป็นตัวอย่างในการสอนแนะการจัดทำบัญชี แสดงถึงรูปแบบ ประเภทของบัญชี และขั้นตอนวิธีการจดบันทึกบัญชีในแต่ละประเภท ให้แก่วิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ได้ทำความเข้าใจและศึกษาขั้นตอนการบันทึกบัญชี วิสาหกิจชุมชนสามารถนำข้อมูลทางบัญชีไปต่อยอด วิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน ทำให้รู้ถึงรายรับ รายจ่าย สถานะทางการเงิน เหตุการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ใช้ข้อมูลสำหรับการวางแผนในอนาคต ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินกิจการหรือธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยด้านการเตรียมความพร้อมก่อนนำแผนงาน/โครงการไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ

หน่วยงานส่วนกลางมีการจัดประชุมทิศทางการทำงานกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และการประชุมซักซ้อมผู้ปฏิบัติงานโครงการวิสาหกิจชุมชนที่จัดขึ้นในทุกปีงบประมาณ นับเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงานจริง ทำให้ผู้ปฏิบัติงานโครงการ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด ทำความเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงานและรับทราบถึงแผนงาน/โครงการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัดที่หน่วยงานส่วนกลางได้กำหนดไว้ และเปิดโอกาสให้หน่วยงานในระบุมภาคและระดับจังหวัดสามารถซักถาม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานส่วนกลางได้ เพื่อที่หน่วยงานส่วนกลางจะนำข้อมูลที่ได้รับจากหน่วยงานปฏิบัติไปปรับปรุงแผนงาน/โครงการในอนาคตได้

3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเป้าหมายส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเข้ามามีส่วนร่วม เข้าร่วมกิจกรรมการสอนแนะการจัดทำบัญชีและการติดตามผลการจัดทำบัญชี โดยวิสาหกิจชุมชนให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดเป็นอย่างดีในทุกขั้นตอนที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดไว้ แสดงถึงความร่วมมือที่วิสาหกิจชุมชนมีต่อหน่วยงานภาครัฐ เพื่อช่วยกันผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนได้รับองค์ความรู้และศึกษาวิธีการบันทึกบัญชีได้อย่างถูกต้อง

4. ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง ระดับภูมิภาค และ ระดับจังหวัด มีช่องทางการติดต่อสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ (Line Group, Zoom Meeting) ส่งผลให้การติดต่อสื่อสารสะดวกมากขึ้น การแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน การตอบซักถามจากระดับภูมิภาค และ ระดับจังหวัด สามารถดำเนินการได้ทันที

จากการสำรวจผ่านแบบสอบถามเจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด จำนวน 68 ราย พบว่า เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ระดับภูมิภาค ซึ่งมีความเห็นว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง ร้อยละ 80.90 และรองลงมาคือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 79.40 โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 10 ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง	55	80.90
ปัจจัยด้านการเตรียมความพร้อมก่อนนำแผนงาน/ โครงการไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ	48	70.60
ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน	54	79.40
ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร	27	39.70

4.2.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่อุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ปัจจัยด้านทัศนคติของผู้บันทึกบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนบางแห่ง ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ด้านบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ปฏิบัติหลายหน้าที่ในคน ๆ เดียว ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบันทึกบัญชี เนื่องจากไม่มีเวลา ไม่ให้ความสนใจกับการทำบัญชีเท่าที่ควร อีกทั้งผู้จัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนบางแห่งเป็นผู้สูงอายุ ทำให้ต้องใช้เวลามากในการสอนแนะและทำความเข้าใจกับระบบบัญชี มีความคิดเห็นว่าการทำบัญชีเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก สมุดบัญชีมีหลายประเภทเกินไป จึงไม่สนใจการทำบัญชี ไม่เข้าร่วมกิจกรรม ทำให้การลงพื้นที่สอนแนะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

2. ปัจจัยขาดความรู้ความเข้าใจแผนงาน/โครงการของผู้ปฏิบัติงาน

ผู้ปฏิบัติงานโครงการวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด มีทั้งข้าราชการ พนักงานราชการ และเจ้าหน้าที่โครงการ (จ้างเหมาบริการ) ซึ่งบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจในแผนงาน/โครงการ และขั้นตอนการปฏิบัติงาน เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานโครงการ มีการปรับเปลี่ยน โอน ย้าย หรือการหมดสัญญาจ้างเหมาบริการ (เจ้าหน้าที่โครงการ) ทำให้ผู้ปฏิบัติงานที่เข้ามาใหม่ยังไม่เข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงาน อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาด และขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานได้

3. ปัจจัยด้านระยะเวลาในการสอนแนะการจัดทำบัญชี

การสอนแนะการจัดทำบัญชีให้แก่วิสาหกิจชุมชน ตาม Roadmap ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กำหนดไว้ให้มีการสอนแนะจำนวน 3 ครั้ง ในช่วงระยะไตรมาสที่ 2 – 4 ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานโครงการ มีความคิดเห็นว่าง ระยะเวลาในการสอนแนะน้อยเกินไป ทำให้ไม่สามารถสอนแนะการจัดทำบัญชีได้ครบทุกประเภทบัญชี รวมถึงระยะเวลาการทำความเข้าใจด้านระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในแต่ละที่มีความไม่เท่ากัน

4. ปัจจัยด้านการคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนเป้าหมาย

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้บูรณาการร่วมกรมส่งเสริมการเกษตร สำหรับการคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายที่จะนำมาเข้าร่วมโครงการในแต่ละปี จากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานโครงการ มีความคิดเห็นว่าง มีบางวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายที่ได้รับคัดเลือกไม่ให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมการสอนแนะการจัดทำบัญชีเท่าที่ควร ควรคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนมีความพร้อมและความสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และมีความสนใจเรื่องการจัดทำบัญชี มีความพร้อมที่จะรับการสอนแนะ พร้อมที่จะเรียนรู้เรื่องระบบบัญชี

จากการสำรวจผ่านแบบสอบถามเจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด จำนวน 68 ราย พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ระดับภูมิภาค ซึ่งเจ้าหน้าที่ระดับภูมิภาคส่วนใหญ่มีความเห็นว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านการคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนเป้าหมาย แต่ในส่วนของเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านระยะเวลาในการสอนและการจัดทำบัญชี ร้อยละ 85.30 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนเป้าหมาย ร้อยละ 58.80 โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 11 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ปัจจัยด้านทัศนคติของผู้บันทึกบัญชีของวิสาหกิจชุมชน	27	39.70
ปัจจัยขาดความรู้ความเข้าใจแผนงาน/โครงการของผู้ปฏิบัติงาน	33	48.50
ปัจจัยด้านระยะเวลาในการสอนและการจัดทำบัญชี	58	85.30
ปัจจัยด้านการคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนเป้าหมาย	40	58.80

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน สามารถสรุปภาพรวมได้ว่า การดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน หากหน่วยงานต้องการให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง การเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติจริง การมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน และการติดต่อสื่อสารภายในหน่วยงาน สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินการประสบผลสำเร็จ และในส่วนของปัจจัยด้านอุปสรรคต่อการดำเนินงานหน่วยงานควรรีบแก้ไขอุปสรรคเหล่านี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านพัฒนาระบบบัญชีสามารถดำเนินการต่อไปได้ ทั้งด้านทัศนคติของผู้บันทึกบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ส่งผลให้การจัดทำบัญชีขาดความต่อเนื่อง การขาดความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน การปฏิบัติอาจพบข้อผิดพลาดได้

ด้านระยะเวลาในการสอนแนะ และการคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายที่ไม่พร้อมเข้าร่วมกิจกรรมและไม่ให้ความร่วมมือ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน และ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้ การดำเนินการเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์งานวิจัย โดยใช้วิธีการค้นคว้าจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษากการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาผ่านแนวคิดการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติของ Berman และ Donald S. Van Meter and Carl E. Van Horn เพื่อนำมาทำการวิเคราะห์ให้ได้มาซึ่งกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ทศนคติความเห็นจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่มีต่อกระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติงาน รวมถึงปัจจัย ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ดังกล่าวอีกด้วย ตามรายละเอียดดังนี้

5.1.1 การดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

5.1.1.1 การรับรู้ และความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

เจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 – 10 และเจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด มีวิธีการรับรู้ ทำความเข้าใจ และถ่ายทอดแผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ผ่านการประชุมทิศทางการปฏิบัติงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (Roadmap) และคู่มือการปฏิบัติงานวิสาหกิจชุมชน ที่หน่วยงานส่วนกลางเป็นผู้จัดทำขึ้น พร้อมกับมีวิธีการติดต่อประสานงานผ่านช่องทางออนไลน์ Line Group ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด มีความคิดเห็นไปแนวทางเดียวกันว่า มีความเข้าใจในแผนงาน/โครงการด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน และแผนงาน/โครงการดังกล่าว มีความสอดคล้องกับภารกิจหลักของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ในประเด็นเรื่องการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านบัญชีให้แก่วิสาหกิจชุมชน รวมถึงมีความเห็นว่า กิจกรรมที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จัดให้มีขึ้นผ่านโครงการต่าง ๆ นั้น เป็นประโยชน์ ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานมีความมั่นใจ

ว่า สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ให้แก่วิสาหกิจชุมชน สามารถผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนเกิดการพัฒนาด้านบัญชีได้

5.1.1.2 การดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการกำหนดแผนงานโครงการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัด 2) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม 3) ขั้นตอนการนำแผนงาน/โครงการไปปฏิบัติ และ 4) ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล ดังนี้

1) ขั้นตอนการกำหนดแผนงานโครงการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัด เป็นขั้นตอนที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มีการจัดทำทิศทางการปฏิบัติงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ “Roadmap” เพื่อเป็นคู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยงาน โดยหน่วยงานพัฒนาแนวทางดังกล่าวให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายที่มีกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนปฏิรูปประเทศ แผนปฏิรูปราชการระยะ 3 ปี และ 5 ปี เพื่อใช้เป็นกรอบการขับเคลื่อนภารกิจของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

2) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม เป็นขั้นตอนการเตรียมการก่อนการนำแผนงาน/โครงการไปปฏิบัติจริง ซึ่งกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มีการจัดประชุมซักซ้อมแนวทางการปฏิบัติงานของโครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน เพื่อมอบหมายให้สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 – 10 และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด นำแผนงาน/โครงการดังกล่าวไปปฏิบัติในแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งเป็นการระดมความคิด และรับฟัง แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง ที่ทำหน้าที่กำหนดแผนงาน/โครงการ กับหน่วยงานผู้ปฏิบัติงานจริง ซึ่งการประชุมซักซ้อมดังกล่าว เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ ทำให้หน่วยงานสามารถขับเคลื่อนงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ในแต่ละโครงการ เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้ด้วยความเข้าใจ ปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน หากมีปัญหาหรือข้อสังเกตในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถประสานงาน ซักถาม ติดต่อสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ กับหน่วยงานส่วนกลางอีกด้วย

3) ขั้นตอนการนำแผนงาน/โครงการไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน 1. ขั้นตอนการวางแผนบูรณาการกับสำนักงานเกษตรจังหวัด เพื่อกำหนดวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายตามพื้นที่ 2. ศึกษาธุรกิจหรือกิจการของวิสาหกิจชุมชน และประเมินความพร้อม 1 ครั้ง 3. วางแผนการปฏิบัติงานในระบบแผนและผลการปฏิบัติงาน (CAD_PLAN) 4. การวางรูปแบบบัญชี และการวางแผนการควบคุมภายใน 5. การสอนแนะและการจัดทำบัญชี จำแนกตามความสามารถในการ

จัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน และ 6. สรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะเป็น การดำเนินงานของของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด โดยจะมีกลุ่มส่งเสริมพัฒนาการบัญชี ในฐานะหน่วยงานส่วนกลาง และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 – 10 ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ให้ คำแนะนำ หรือตอบข้อซักถามระหว่างการดำเนินงาน ผลักดันให้การดำเนินงานเป็นไปอย่าง ราบรื่นที่สุด

4) ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล เป็นขั้นตอนการติดตาม รวบรวม และ วิเคราะห์ผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน โดยกรมตรวจบัญชี สหกรณ์ส่วนกลาง จะติดตามในภาพรวมของผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการทั้งหมด และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 1 – 10 จะดำเนินการติดตามประเมินผลวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเป้าหมายที่ผ่านการสอนแนะ

ภาพรวมของขั้นตอนการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน เจ้าหน้าที่ยกกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ส่วนกลาง ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด สามารถดำเนินงาน ได้ทุกขั้นตอนตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดไว้

5.1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

5.1.2.1 ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจ ชุมชน

1. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง โดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ส่วนกลาง จะดำเนินการจัดจ้างทำสมุดบัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีแต่ละประเภท และจัดสรรให้สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด เพื่อให้ใช้เป็นเอกสารประกอบการลงพื้นที่สอน แนนะการจัดบัญชีให้แก่วิสาหกิจชุมชน ใช้เป็นตัวอย่างในการสอนแนะ แสดงรูปแบบ ประเภทของ สมุดและเอกสารประกอบบัญชี และขั้นตอนวิธีการจัดบันทึกบัญชีในแต่ละประเภท

2. ปัจจัยด้านการเตรียมความพร้อมก่อนนำแผนงาน/โครงการไปสู่ขั้นตอน การปฏิบัติ กล่าวคือ การจัดประชุมทิศทางการปฏิบัติงานกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การประชุม ชักซ้อม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซักถามข้อสังเกตของเจ้าหน้าที่ เป็นการเตรียมความพร้อม ก่อนลงพื้นที่ก่อนปฏิบัติงานจริง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ทั้งในระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด สามารถทำความเข้าใจ รับทราบถึงแผนงาน/โครงการ ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน เพื่อให้หน่วยงาน สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดไว้

3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมีส่วนร่วมกิจกรรมการสอนและการจัดทำบัญชีและการติดตามผลการจัดทำบัญชี ให้ความสำคัญร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดเป็นอย่างดีในทุกขั้นตอนที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดไว้ เพื่อช่วยกันผลักดันให้วิสาหกิจชุมชนได้รับองค์ความรู้และศึกษาวิธีการบันทึกบัญชีได้อย่างถูกต้อง

4. ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร หน่วยงานทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ ส่วนกลาง ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด มีช่องทางการติดต่อสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ (Line Group, Zoom Meeting) ทำให้การติดต่อสื่อสารสะดวกมากขึ้น การแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน การตอบซักถามจากระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด สามารถดำเนินการได้ทันที

จากการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนต่อการดำเนินการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน เจ้าหน้าที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ทั้งใน ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด มีความเห็นในแนวทางเดียวกัน ว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าวมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง

5.1.2.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

1. ปัจจัยด้านทัศนคติของผู้บันทึกบัญชีของวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากในวิสาหกิจชุมชนบางแห่ง ผู้บันทึกบัญชี ปฏิบัติหน้าที่หลายตำแหน่ง ทำให้ไม่มีเวลา และไม่ให้ความสนใจกับการจัดทำบัญชี และในบางแห่งผู้บันทึกบัญชี เป็นผู้สูงอายุทำให้ต้องใช้เวลาทำความเข้าใจและมองว่าเอกสารการทำบัญชียุ่งยาก ซับซ้อน เอกสารเยอะมากเกินไป เลยไม่ได้รับความร่วมมือในการทำบัญชีเท่าที่ควร

2. ปัจจัยขาดความรู้ความเข้าใจแผนงาน/โครงการของผู้ปฏิบัติงาน โดยมีสาเหตุมาจากมีการปรับเปลี่ยน โอน ย้าย ของบุคลากรสำนักงานหรือสาเหตุการหมดสัญญาของจ้างเหมาบริการ (เจ้าหน้าที่โครงการ) อาจทำให้ผู้ปฏิบัติงานใหม่ไม่มีความเข้าใจกับขั้นตอนการปฏิบัติงาน อาจเกิดข้อผิดพลาดและขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน

3. ปัจจัยด้านระยะเวลาในการสอนและการจัดทำบัญชี กำหนดไว้ให้มีการสอนแนะนำจำนวน 3 ครั้ง ในช่วงระยะไตรมาสที่ 2 – 4 ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการ มีความคิดเห็น ว่า ระยะเวลาในการสอนแนะนำน้อยเกินไป ทำให้ไม่สามารถสอนแนะนำการจัดทำบัญชีได้ครบทุกประเภทบัญชี รวมถึงระยะเวลาการทำความเข้าใจด้านระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในแต่ละที่มีความไม่เท่ากัน

4. ปัจจัยด้านการคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนเป้าหมาย โดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ส่วนกลาง มีการบูรณาการร่วมกันเพื่อคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายร่วมกับหน่วยงานภายนอก พบว่า วิสาหกิจชุมชนเป้าหมายบางแห่งไม่มีความพร้อม และไม่ให้ความร่วมมือที่จะเข้าร่วม กิจกรรมการสอนและการจัดทำบัญชีเท่าที่ควร

จากการศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการด้านการพัฒนาระบบบัญชีของ วิสาหกิจชุมชน เจ้าหน้าที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ทั้งในระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด มีความเห็น แตกต่างกัน กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ระดับภูมิภาค มีความเห็นว่า ปัจจัยด้านการคัดเลือกวิสาหกิจ ชุมชนเป้าหมาย เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคมากที่สุด แต่ในส่วนของความเห็นของเจ้าหน้าที่ระดับ จังหวัดมีความเห็นว่าปัจจัยด้านระยะเวลาในการสอนและการจัดทำบัญชี เป็นปัจจัยที่เป็น อุปสรรคมากที่สุดต่อการดำเนินงาน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การประเมินการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจ ชุมชน ที่มี กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนแผนงาน/โครงการด้าน การพัฒนาระบบบัญชีให้แก่วิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยได้สังเกตพบว่า มีความสอดคล้องและเป็นไป ตามแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

5.2.1 การรับรู้ และความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของ วิสาหกิจชุมชน หน่วยงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ทั้ง 3 ระดับ เห็นพ้องตรงกันว่า มีการรับรู้ และความเข้าใจตรงตามแผนงาน/โครงการด้านการพัฒนาระบบบัญชี สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มีวิธีการถ่ายทอด ส่งต่อแผนงาน/โครงการ และสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจตรงกันทั้ง 3 ระดับของหน่วยงานได้ เพื่อที่หน่วยระดับ ปฏิบัติจะสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยความเข้าใจและความถูกต้องในขั้นตอนการดำเนินงาน ทั้งนี้ในการดำเนินงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีการสื่อสารในรูปแบบจากบนลงล่างของ หน่วยงาน เป็นการสื่อสารจากผู้กำหนดนโยบายไปสู่ผู้ปฏิบัติระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด ซึ่งสอดคล้องเป็นไปตามแนวคิดของ Donald S. Van Meter and Carl E. Van Horn ที่กล่าวถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กรและกิจกรรมการนำนโยบาย ไปปฏิบัติ ที่ผู้ปฏิบัตินโยบายต้อง เข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้น ๆ โดยผู้กำหนดนโยบายต้องมีมาตรฐานและความชัดเจนใน การสื่อสารและการถ่ายทอด เพื่อให้ผู้ปฏิบัตินั้น เข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย

5.2.2 ขั้นตอนการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ทั้ง 4 ขั้นตอน ผู้ปฏิบัติงานทั้ง 3 ระดับของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สามารถปฏิบัติงานได้ตามขั้นตอน เนื่องจาก หน่วยงานมี Roadmap เป็นกรอบในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การดำเนินงานจึงมีความชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติงานทั้ง 3 ระดับ สามารถปฏิบัติงานไปในแนวทางเดียวกันและสอดคล้องกันกับแผนงาน/โครงการด้านพัฒนาระบบ บัญชีของวิสาหกิจชุมชน

5.2.3 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ความเห็นของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ระดับภูมิภาค มีมุมมองว่า ปัจจัยด้านการคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนเป้าหมาย เป็นปัจจัยที่ยังคงเป็นอุปสรรคมากที่สุด เนื่องด้วย จากการลงพื้นที่ติดตามวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนไม่มีความพร้อม ไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วม กิจกรรมเท่าที่ควร แต่ในส่วนของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด มีความเห็นแตกต่างออกไป ว่าปัจจัยด้านระยะเวลาในการสอนและการจัดทำบัญชี เป็นอุปสรรคมากที่สุดต่อการดำเนินงาน เนื่องจากมีระยะเวลาจำกัด ไม่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านบัญชีได้ครบถ้วน จากประเด็น ความเห็นของผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานทั้ง 2 ระดับนั้น มีบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ในการปฏิบัติงาน ที่แตกต่างกัน ทำให้ประเด็นสำคัญที่ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละระดับให้ความสนใจมีความแตกต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรเพิ่มการประเมินวิสาหกิจชุมชนก่อนเข้าร่วมโครงการ โดยประเมินระดับ ความพร้อม ระดับองค์ความรู้ รวมถึงการสำรวจความต้องการองค์ความรู้ด้านบัญชี เนื่องจาก สมุดบัญชีและเอกสารประกอบการบันทึกมีหลายประเภท และในแต่ละกิจการของวิสาหกิจชุมชน อาจจะใช้ประเภทบัญชีที่ต่างกัน ดังนั้น การประเมินในรูปแบบดังกล่าวจะทำให้เจ้าหน้าที่ ถ่ายทอดและสอนแนะความรู้ด้านบัญชีได้ตรงกับความต้องการของวิสาหกิจชุมชน

2. ควรพัฒนารูปแบบการติดตามประเมินการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ รวมถึงบรรจุ ขั้นตอนดังกล่าวลงใน Roadmap เนื่องจากในแต่ละพื้นที่ที่มีความหลากหลายของปัญหาและ อุปสรรคในการปฏิบัติงาน โดยหน่วยงานส่วนกลางจะต้องเน้นการประเมินการดำเนินงานของ เจ้าหน้าที่ในแต่ละระดับ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลการปฏิบัติงาน และนำไปปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ควรมีการบูรณาการกับกรมส่งเสริมการเกษตรให้ชัดเจนมากขึ้น ในประเด็นเรื่องการค้าเลือกวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายในแต่ละปี โดยประเมินความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนที่จะคัดเลือกมาเข้าร่วมโครงการ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มีประสิทธิภาพและวิสาหกิจชุมชนได้รับประโยชน์จากโครงการอย่างแท้จริง

2. ควรมีการจัดหลักสูตรพัฒนาบุคลากรที่ต้องปฏิบัติงานในระดับพื้นที่เพิ่มเติม โดยวิทยากรที่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน เน้นการสร้างการรับรู้และความเข้าใจ เพิ่มองค์ความรู้ด้านการเงินการบัญชี เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้ด้วยความเข้าใจ และมีประสิทธิภาพสูงสุด

5.3.3 ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินการดำเนินงานด้านพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ควรศึกษาในเชิงเปรียบเทียบกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่มีการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในมิติอื่น ๆ เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค หรือแม้แต่ปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ เพื่อนำข้อมูลมาต่อยอดให้หน่วยงานได้พัฒนา ปรับปรุงแผนงาน/โครงการ และแนวทางการปฏิบัติให้สามารถดำเนินได้ต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

กมลทิพย์ ปัญญาสิทธิ. (2552). การประเมินปัจจัยความสำเร็จและล้มเหลวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน. มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต).

http://webpac.library.mju.ac.th:8080/mm/fulltext/thesis/2553/kamonthip_panyasit/fulltext.pdf ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์และงานวิจัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ database.

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2564). แนวทางการปฏิบัติงานโครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความเป็น มืออาชีพ ปีงบประมาณ 2564.

https://www.cad.go.th/more_news.php?cid=4157&filename=index

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2565, 30 กันยายน). โครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ปีงบประมาณ 2565. สืบค้นจาก

https://www.cad.go.th/cadweb_org/more_news.php?cid=4543&filename=project_1

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2566, 30 กันยายน). โครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ปีงบประมาณ 2566. สืบค้นจาก https://www.cad.go.th/main.php?filename=project_07

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2558, 3 เมษายน). พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. สืบค้นจาก https://www.moac.go.th/law_agri-preview-391991791824

กลุ่มส่งเสริมพัฒนาการบัญชีชุมชน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2564). คู่มือบัญชีวิสาหกิจชุมชน. <https://auditing-school.cad.go.th/download/guidebook123.pdf>

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). คู่มือการดำเนินงานอำนวยความสะดวก. In. <http://www.sceb.doae.go.th/Documents/SKC/คู่มือการดำเนินงานอำนวยความสะดวก.pdf>

เกษศิณี รัตนพันธ์. (2564). สสว.แม่ฮ่องสอน สอนทำระบบบัญชี ให้กับวิสาหกิจชุมชน 7 อำเภอ สร้าง โอกาสเข้าถึงแหล่งเงินและสิทธิประโยชน์จากรัฐ. สืบค้นจาก

https://thainews.prd.go.th/th/news/print_news/TCATG210626114934425

จุมลพล หนิมพานิช. (2554). การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มุมมองในทัศนะทางรัฐศาสตร์ การเมือง และรัฐประศาสนศาสตร์ การบริหาร และกรณีศึกษาของไทย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาญชัย มะโนธรรม. (2558). ศึกษาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ตาม แนวทางของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 25(1), 133 - 148.

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pyu/article/view/129902>

เชาว์ อินเีย. (2553). การประเมินโครงการ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐกริช เปาอินทร์. (2563). การบริหารโครงการ. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2556). การจัดการและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน. สงขลา: ชาน
เมืองการพิมพ์.

ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์. (2555). นโยบายสาธารณะ (พิมพ์ครั้งที่ 2): คณิตกิจการพิมพ์.

ปฐมาภรณ์ คำชื่น. (2560). การจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน. มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

<https://www.docdroid.net/6WDp9KI/2560-pdf#page=3> Docdroid database.

ปริญญาณ์ นักพื่อน. (2563). การบริหารนโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปิยะนุช เงินคล้าย. (2562). นโยบายสาธารณะ (พิมพ์ครั้งที่ 3): มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พระมหาจิตินเรศ ศรีปะโค. (2555). นโยบายสาธารณะและการวางแผน. อุบลราชธานี: อุบลกิจจอพ
เซทการพิมพ์.

พัชรินทรา ชัยสมตระกูล, อรุณี นุสลิทธิ, และ สุธีรา วิไลกุล. (2551). การพัฒนาระบบบัญชีวิสาหกิจ
ชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขวัญใจพัฒนา ตำบลท้อแท้ อำเภอบุโขยง จังหวัดพิษณุโลก.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. <http://etheses.psu.ac.th/lib->

[irpsru/sites/default/files//85.การพัฒนาระบบบัญชีวิสาหกิจชุมชน.PDF](http://etheses.psu.ac.th/lib-irpsru/sites/default/files//85.การพัฒนาระบบบัญชีวิสาหกิจชุมชน.PDF) Pibulsongkram
Rajabhat University database.

พิทักษ์ภรณ์ชัย สलगสิงห์. (2554). การประเมินโครงการฝึกอบรมข้าราชการสำนัก สำนักพระราชวัง
กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).

<https://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/450> iThesis Srinakharinwirot University
database.

มติชนออนไลน์. (2564, 8 เมษายน). กรมตรวจบัญชีสหกรณ์เร่งปั้นวิสาหกิจชุมชนสู้มืออาชีพ หนุน
เศรษฐกิจฐานราก ยกกระตือรือร้นบริหารจัดการธุรกิจวิสาหกิจชุมชนเข้มแข็ง. สืบค้นจาก

https://www.matichon.co.th/publicize/news_2664598

รัตนะ บัวสนธ์. (2548). ทิศทางและอาณาบริเวณการประเมิน: สวรรคตวิธิการพิมพ์.

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2555). การประเมินผลนโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วชิรวัชร งามละม่อม. (ม.ป.ป.). การนำนโยบายไปปฏิบัติ. In.
- วรรณเจตน์ จันทรร. (2548). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ: สหยาบลึกและการพิมพ์.
- วรรณเจตน์ จันทรร. (2551). จากนโยบายสู่การปฏิบัติ : องค์ความรู้ ตัวแบบทางทฤษฎี และการประเมินความสำเร็จ และความล้มเหลว. กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟฟิค.
- วรรณเจตน์ จันทรร. (2556). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (*An integrated theory of public policy implementation*) (พิมพ์ครั้งที่ 6): พริกหวานกราฟฟิค.
- ศศิภา พิทักษ์สานต์. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษาอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่. วารสารวิทยบริการ, 24(3), 33 - 46. <https://journal.oas.psu.ac.th/index.php/asj/article/view/139>
- ศิริพันธ์ จูรีมาศ, พัทธนาภรณ์ ลิ้มปิอังคนันต์, พงศ์ศิริ คำชันแก้ว, ดาริณี ตันทวีเชษฐ, และ เจษฎา ภัทรา ยุตวรรัตน์. (2562). การพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 6(2), 114 - 123. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/mmr/article/view/267448>
- ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2533). นโยบายสาธารณะ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภชัย ยาวะประภาษ, และ ปิยากร หวังมหาพร. (2552). นโยบายสาธารณะไทย : กำเนิด พัฒนาการ และสถานภาพของศาสตร์: จุดทอง.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2552). เทคนิคการประเมินโครงการ (พิมพ์ครั้งที่ 6): จตุพร ดีไซน์.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2553). วิธีวิทยาการประเมิน : ศาสตร์แห่งคุณค่า (พิมพ์ครั้งที่ 5): จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัญญา เคนาภูมิ, และ บุรฉัตร จันทรแดง. (2564). ตัวแบบทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 3, 95 - 116. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JLGISRRU/article/view/215982/150184>
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (ม.ป.ป.). วิสาหกิจชุมชนน่ารู้. สืบค้นจาก <http://www.sceb.doae.go.th/Ssceb2.htm>
- สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2565). แนวทางการปฏิบัติงาน Roadmap. สืบค้นจาก https://generalplan.cad.go.th/main.php?filename=roadmap_page
- เสวี พงศ์พิศ. (2548). ฐานคิดจากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ: เจริญวิทยการพิมพ์.

เสรี พงศ์พิศ. (2552). คู่มือการทำวิสาห์กิจกรรมชน. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

อัษฎาวุธ พรรชัย. (2549). การนำนโยบายไปปฏิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการธนาคารประชาชน
ของธนาคารออมสินสำนักงานใหญ่. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (สารนิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Pub_Pol/Assadawuth_P.pdf Central
Library Srinakharinwirot university database.

ภาคผนวก

ประวัติผู้เขียน

